

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΡΩΤΟΕΡΕΥΝΟΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

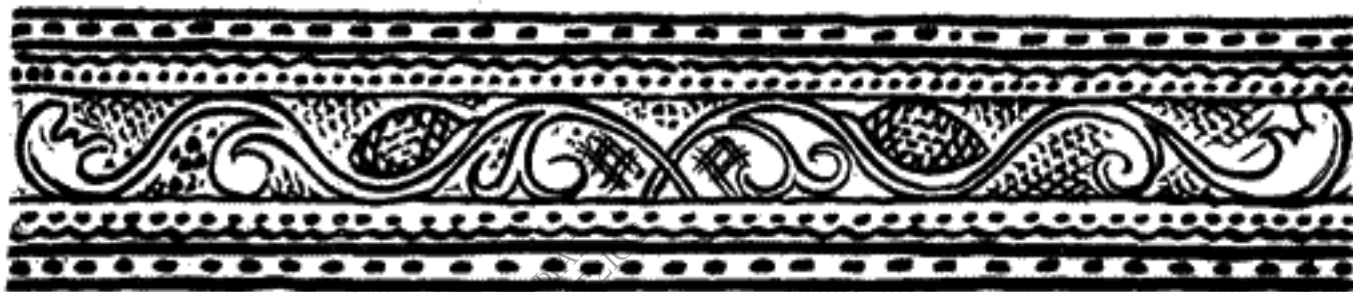
ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1952

ΕΓΓΡΑΦΗ Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΕΣΤΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΖΩΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΣΙΚΕΛΙΑΝΙΚΗ ΔΕΛΦΙΚΗ ΙΔΕΑ

Α'

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο γενέθλιος τούτος βράχος μας, ή πάμφωτη τούτη ελληνική γωνιά που πάνω της γεννηθήκαμε και κατοικούμε, έχει, κάτι περισσότερο, από ένα αιώνα που βγήκε στο φως της λευτεριάς, ύστερ' από σκληρή και μακρόχρονη σκλαβιά. Άνοιξαν τότε διάπλατα, τὰ θαμπωμένα από τὸ μέγα φῶς, μάτια μας και κύτταξαν ὀλόγυρά τους. Εἶδαν με λαχτάρα, λαούς που βρίσκονταν σιμά τους, νὰ χαίρουνται σὲ ρυθμισμένη διαβίωση τὰ καλά της λευτεριάς· ν' ἀχτιδοβολᾶνε πνευματικὴ ἀνωτερότητα και νὰ κυβερνᾶνε τὶς κοινωνίες τους και τὴν ἀτομικὴ ζωὴ τους με τρόπους, ἴσως κάπως περίπλοκους γιὰ τὴν ἀντίληψη τῶν Ἑλλήνων που μόλις εἶχαν ἀφήσει τὴ ζωὴ τοῦ σκλάβου, ἀλλὰ που χάριζαν σὲ κείνους τοὺς λαούς, τὴν ἀνεση και τὴν πρόοδο. Τί πιὸ φυσικὸ ἀπὸ τὸ νὰ στραφοῦνε οἱ Ἕλληνες, με τὴ δίψα προόδου που τοὺς διακρίνει, πρὸς τὶς λαμπρὲς αὐτὲς κοινωνίες και νὰ ζητήσουν μάθηση και τρόπους προκοπῆς;

Ἐβλεπαν ὁμως μονάχα τὸ φαινόμενο, τὴν ἐξωτερικὴ τῶν λαῶν ἐκείνων φωτοβόλα περιοχή και δὲν ἦταν σὲ θέση ἀπὸ τὴν ἀπόλυτα νόμιμη και εἰλικρινῆ λαχτάρα προκοπῆς που τοὺς δονοῦσε, νὰ σταθοῦνε και νὰ ἐρευνήσουνε τὶς ἐσωτερικὲς ἀναμοχλεύσεις και τὸ χάος στοὺς λογισμούς, προχωρημένο, ἀπὸ τότε ἀκόμη, σὲ σημεῖο ἀνησυχαστικὸ. Γιατί, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, εἶχαν πιά οἱ Δυτικοὶ λαοὶ ἀσύνειδα διαβεῖ τὸ κατῶφλι μιᾶς καμπῆς τῆς ἱστορίας που διατρανώνεται ἔκτοτε, γιὰ νὰ φτάσει σήμερα στοῦ συνειδητοῦ κορυφωμά της*. Βέβαια, τοὺς τότε, κανεὶς δὲ θάπρε-

πε νὰ ψέξει γιὰ τὴ λαχτάρα προκοπῆς και ὕψωμοῦ που τοὺς φλόγιζε. Ἀλλὰ, καθὼς ἀνεβαίνουμε, ἐμεῖς οἱ τωρινοί, τὸ ρέμα τοῦ λεύτερου νεοελληνικοῦ αἰῶνα, βλέπουμε στὶς ὀχτιές του σωροὺς κοινωνικῆς και ἀτομικῆς κακοδαιμονίας και ἀθλιότη-τας. Ἡ γῆ μας ἡ ἐλληνικὴ, με ὀλόκληρο τὸ πλήρωμά της σὰ νάχασε τοὺς ἠθικοὺς και πνευματικοὺς προσανατολισμούς της και παραδέρνει ἀκυβέρνητη. Παρὰ τὶς περιοδικὲς ἀναλαμπές των ξαφνικά, μπροστά στον ἀμεσο κίνδυνο χαμοῦ, τονωμένων ζωπύρων τοῦ λαοῦ μας, συντελεστή μεγά-λων κατορθωμάτων, ὁ παραδαρμὸς ξαναρχίζει στοῦ πέλαγο τῆς ἀγνοίας τῶν γηγενῶν προσανατολισμῶν μας και ἡ μάταιη ἀγωνία μαραίνει μέρα με τὴν ἡμέρα κατεβαίνοντας στὶς ρίζες μας, ὡς κι' αὐτὴ πιά τὴ ζωικὴ μας ἰκμάδα. Ἡ μαθητεία μας στοὺς Δυτικοὺς τρόπους ρυθμισμοῦ τῆς ζωῆς ἀποδείχτηκε, τώρα πιά, φανερά σφα-λερὴ και ὄλα γύρω μας βροντοκράζουν τὸν κίνδυνο χαμοῦ ἀπὸ ρίζας τῶν αἰωνό-βιων ζωπύρων μας και τῆς ιδιότυπης, μή-τρας ἐκπληκτικῶν ἐπιτευγμάτων, βιοθεω-ρίας μας.

Ὁ Δυτικὸς ἄνθρωπος ζεῖ και ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον ὀλότελα διαφορετικόν ἀπὸ τὸ γηγενὴ και πανάρχαιο δικό μας. Δὲ θὰ μπορούσαμε ποτέ, ὅσο κι' ἂν, ἀπὸ τυφλὴ ἀγνοία τοῦ Ἑλληνικοῦ ζωῖσμοῦ μας, τὸ ἐπιθυμούσαμε, ν' ἀφομοιώσουμε τοὺς Δυ-τικοὺς τρόπους ρυθμισμοῦ τῆς ζωῆς. Ἡ γῆ μας τὸ ἀρνεῖται, ἡ ἱστορικὴ μας συνεί-δηση ἀντιδρᾷ, ἡ ἠθικὴ μας, στὴν πλα-τεῖα πνευματικὴ ἐκδοχὴ της, τὸ ἀπο-κρούει, τὸ πολιτικοκοινωνικό μας σύστημα, ἂν και ὀλόκληρον αἰῶνα στὴν ἀδρά-νεια περιμένει με βεβαιότητα πῶς, σω-φρονισμένοι ἀπ' τὶς συφορές, θὰ τὸ ξανα-ζητήσουν ρυθμιστὴ τους οἱ Ἕλληνες. Εἴ-μαστε λοιπὸν κούφιοι και στεγνοὶ μιμητὲς

* Βλέπε περιοδικὴ ἐκδοσὴ Λίνου Καρζῆ «Δελτία», φύλλα 10 - 25 Μαΐου, 10 Ἰουνίου, 10 Ἰουλίου 1919. Πε-ριοδικὸ «Κοινότης» 1922, φύλλα 6, 8, 9, 12, 13 μελέτη «Ἀνάγκη πνευματικοῦ πυρήνα» Λίνου Καρζῆ «Οἱ Ἕλ-ληνες πλάθουν τὸ νέο τους μῦθο», Νέα Ἰόρκη 1947.

ξένων, ἀπροσάρμοστων σὲ μᾶς, τῆ γῆ μας καὶ τὸ πεπρωμένο μας τρόπων ζωῆς. Καὶ θὰ μείνουμε, σὰ μιμητές, οἱ «ἐπόμενοι» ν' ἀκλουθᾶμε σὲ γλυστερὴ κατηφορῶν λαοὺς ποὺ ἔγιναν μᾶζες τυραγνισμένες ἀπ' τὸ πνευματικὸ χάος καὶ τὸν Ἰλιγγο τῆς ἀπάνθρωπης προόδου.

Ἄς κάνουμε ξανά, γιὰ πολλοστὴ φορά, ἓνα πρόχειρο καὶ περιληπτικὸν ἀπολογισμὸ τῆς Δυτικῆς βιοθεωρίας καὶ τοῦ ὕστατου βλαστοῦ τῆς Κομμουνισμοῦ, σὲ σύγκριση μὲ τὶς δικῆς μας αἰωνόβιες ἀξίες.

Δυτικὴ Βιοθεωρία. Ἐχθρότητα πρὸς τὴ νεκρὴ Φύση καὶ προσπάθεια νὰ τὴν ὑποτάξει.—Ποσοτισμός.—Ἐπιδίωξη ἀνετής ζωῆς.—Σπάσιμο τῆς ἐναιότητος τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης μὲ τὸ διαχωρισμὸ τῆς σὲ ὕλικὸ καὶ ψυχικὸ παράγοντα.—Ἐπιβίωση παντοδυναμία.—Ἀνεξέλεγκτη καὶ ἀπειθάρχητη ἐλευθερία, ὡς ἀντίρροπος τοῦς μόνιμοις, κάθε λογῆς δεσποτισμοὺς ποὺ τοὺς καταπιέζουν.—Μηχανικὴ ἀντίληψη ζωῆς.—Διοικητικὸς Συγκεντρωτισμός.—Κυριαρχία τῶν μαζῶν.—Πόλεμος τῶν τάξεων.—Κυριαρχία τοῦ Ἐπιστημονισμοῦ ποὺ χειραφετημένος βαδίζει συχνά ἐναντίον τοῦ δημιουργοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μὲ τὴν ἀνεξέλεγκτη, τυφλὴ καὶ ἀπειθάρχητη ὁρμὴ του μπορεῖ νὰ προξενήσει τὸν δλεβρο τῆς ζωῆς.—Εἰδίκευση.—Ἀνάλυση.

Ἑλληνικὸς Ζωϊσμός. Συμφασμός ταῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ ζωσασμητέρα Φύση.—Λατρεία στὴν ποιότητα.—Λιτότητα.—Ἐναιότητα τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης.—Ἐπιδίωξη πρόσκτησης ὕλικῶν ἀγαθῶν γιὰ σκοποὺς πνευματικῶν.—Πειθαρχημένη λευτεριά.—Ἀδυναμία ὑποταγῆς σὲ ὅποιαν μορφῆς Δεσποτισμό.—Ἀντιδογματισμός.—Ὀντολογικὴ ἀντίληψη ζωῆς.—Διοικητικὸς Ἀποκεντρωτισμός, Κοινοτισμός.—Ἀτομισμός.—Ἀταξισμός.—Χειραγώγησι τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης.—Ροπή πρὸς τὸ Ὄλον.—Συνθετισμός.

Μία μονάχα ματιὰ στὸν συγκριτικὸν αὐτὸν ἀπολογισμὸ τῶν δύο βιοθεωριῶν κάνει ἀμέσως νοητὴ τὴν ἀντίθεση ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τους. Ἀντίθεση ριζικὴ καὶ ἀγεφύρωτη. Δὲν εἶναι βολετός ὁ συγκερασμός. Ἡ διαλυτικὴ τάση σὰν φωλιάσει μέσα σὲ συνθετικὴ ὄντοτητα κυριαρχεῖ καὶ τὴν ἐξουθενώνει. Ἡ συνθετικὸτητα, ποὺ εἶναι ἡ πιὸ λεπτὴ καὶ ὑπέροχη ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους γιὰ τὴν ἐνῆρση στὴν ἑναρμόνιση ἰδιοτήτων ποὺ προσπαθοῦν νὰ κυριαρχήσουν ἢ μία πάνω στὴν ἄλλη, δὲ θᾶντεχε, γιὰ πολὺ, σὲ διαλυτικὰ ἐπιταγές.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ μεγάλος κίνδυνος γιὰ τοὺς συνθετικοὺς Ἕλληνας ἀπ' τὴ Δυτικὴ, καὶ τὶς παραφυάδες τῆς, βιοθεωρία. Κίνδυνος χαμοῦ ἀπὸ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ μείωση ποὺ θὰ φέρει ἀσφαλτα ὁ μιμητισμός. Γιατὶ μόνο σὰν κούφιοι καὶ στεγνοὶ μιμητὲς μποροῦμε νὰ συνεχίσουμε τὴν ἐπὶ ὁ-

λόκληρον αἰῶνα καταστρεπτικὴ τροχιά μας.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ μπορούσε, καὶ θᾶπρεπε, νὰ ρωτήσῃ ὁ Δυτικότηροπος, ἀπὸ ἀγνοια ἐξολοθρευτῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἑαυτοῦ του: Στὴν τρομερὴ αὐτὴ ἐπιδρομὴ τῶν Δυτικῶν, πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν, ἐπιταγῶν μὲ τὴν ἀκατάπαυτη ἀνανέωσή τους δὲ βρέθηκε κανεὶς ν' ἀντιδράσῃ καὶ ὀλισσμένος μὲ τοῦ μακροαἰῶνα Ἑλληνικοῦ Ζωϊσμοῦ τὶς ἀξίες, ζωντανὲς ἀκόμη καὶ δημιουργικὲς, ὅπως λές, νὰ σταθεῖ ἀντίμαχος καὶ ξυπνώντας τοῦ λαοῦ μας τὰ ληθαργισμένα ζώπυρα νὰ ξανακάνει ἐνεργοὺς τοὺς συντελεστὲς τῆς δικῆς μας πανάρχαιας βιοθεωρίας;

Τὴν ὑπαρξὴ ζωντανῶν ἀκόμη τῶν ζωπύρων μας ἀποδείχνουν ἀναμφίβολα οἱ κερδισμένοι μεγάλοι ἀγῶνες γιὰ τὴ διατήρησι τῆς λευτεριάς μας. Σὰν οἱ ξένοι, ἢ καὶ ἐγχώριοι ἀκόμη Δεσποτισμοί, κινῶν μὲ σκοπὸ νὰ μᾶς στερήσουν τὸ πολυτιμότερο γιὰ τὸν ἀνθρώπο ἀγαθὸ, τὴ Λευτεριά, φανερὴ καθὼς εἶναι ἡ πρόθεσή τους προκαλεῖ τὴν ἀσυζήτητη καὶ ἀμεση συνένωση τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀπόκρουση. Οἱ πάντα δοξασμένες, νικητήριες αὐτὲς προσπάθειες γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν χρειάζονται τὴν ταυτόχρονη ἐνέργεια τῆς συνισταμένης τῶν ζωπύρων μας. Τὸ ξύπνημά τους ἀπὸ τὴ ληθαργικὴ κατάστασι, ποὺ τὴν ἐπιβάλλει ἡ ἐπικαθισμένη, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ λεύτερου νεοελληνικοῦ αἰῶνα, σκουριά τῆς μίμησης ξένων καὶ ἀπροσάρμοστων ἀντιλήψεων ζωῆς, προκαλεῖται ἀπὸ τὸν ἀμεσο κίνδυνο χαμοῦ τοῦ Γένους μας. Γιατὶ πάντοτε οἱ ἐπιδρομὲς αὐτὲς τῶν Δεσποτισμῶν ἐπιχειροῦνται μὲ τεράστιες δυνάμεις ποὺ προδικάζουν τὴν αἰσία τους ἔκβασι. Ἄν ἀποτυχαίνουν, τοῦτο χρωστέται στὴ θαυμαστὴ ἰκανότητα τοῦ Ἑλληνα νὰ καθαρίζει μὲ τὸ καυτερό ρευστὸ ποὺ παράγει ἡ συνένωση, σὲ ὁμαδικὴ προσπάθεια ἀτομικοτήτων, τὴν ἐπικαθισμένη σκουριά καὶ νὰ ξανακερδίζει φρέσκα καὶ λαμπερά τὰ ζώπυρά του. Εἶναι εὐκολονόητο ὅτι τοῦτο συμβαίνει ὅσον ἀκόμη ἡ σκουριά δὲν ἔχει προχωρήσει ὡς τοὺς πυρῆνες τῶν ζωπύρων. Μόλις ὅμως διαβεῖ νικημένος ὁ κίνδυνος, ἡ ὁμάδα διαλύεται. Πάυει τοῦ καυτεροῦ ρευστοῦ ἡ ἐπενέργεια καὶ ξαναρχίζει ἡ ἐναπόθεσι τῆς καινούργιας σκουριάς. Ἐδῶ ρωτάει ὁ Δυτικότηροπος: Γιατὶ νὰ διαλυθεῖ ἀφοῦ ἡ ὁμαδικὴ προσπάθεια ἔδωσε τόσο περίλαμπρα ἀποτελέσματα;

Αἰτία εἶναι ὁ ἀτομισμός ποὺ πολλαπλασιάζεται ἀπ' τὴν ἀγνοια τῶν ἐπιταγῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζωϊσμοῦ. Ἡ ἀκατάπαυτη καὶ ὀλοένα ἀνανεούμενη ἐπιδρομὴ τῶν Δυτικῶν ἀντιλήψεων ποὺ, ἀπ' τὸν ἐνδέκατο μεταχριστιανικὸν αἰῶνα, προσπαθεῖ νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ Ζωϊκὸν Ἀγαθὸ μας, θὰ εἶχε πετύχει τὸ σκοπὸ τῆς ἂν καὶ γιὰ μίαν στιγμὴ ἡ θαυμάσια ἑλληνικὴ δημιούρ-

γικότητα ἔπαυε νὰ ἐνεργεῖ. Στὸν ἐνδέκατον αἰῶνα φαίνεται πὼς ἔσπασαν τὰ καλοῦπια πού ἔδιναν συγκεκριμένη συνολικὴ μορφή στὰ ζώπυρά μας. Ἐννοῶ τὶς ἀρχαῖες μορφές. Μὰ εὐθύς ἀμέσως οἱ Ἕλληνες βάλθηκαν νὰ κατασκευάσουν τὰ καινούργια καλοῦπια τους στὸ περιθώριον τοῦ Βυζαντινοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ, κάτω ἀπ' τὴν ἀσπίδα τῆς Ὁρθοδοξίας.

Μὲ τὰ καινούργια νεοελληνικά, ἀψήτα ἀκόμη, καλοῦπια στὴν ἀγκαλιά σὰν τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸ τους, πέρασαν στὴν Ὀθωμανικὴ Δεσποτεία. Μὲ τὶς μορφές αὐτὲς πού στάθηκαν οἱ τέλειες, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖες συνθέσεις τῶν ζωπύρων τους, λεύτεροι πιά ἀπὸ κάθε ξένο πνευματικὸ Δεσποτισμὸ, πῆραν συνείδηση τοῦ Ζωϊσμοῦ τῶν. Μ' αὐτὸν πραγματοποίησαν τὸ πρωτόφαντο θάμα τοῦ μεγάλου Σηκωμοῦ. Ἡ λαχτάρα ὅμως προκοπῆς τοὺς ρίχνει στὶς παγίδες τῆς Δυτικῆς πνευματικῆς Δεσποτείας καὶ χάνουν τὴ συνθετικὴ μορφή τῶν ζωπύρων τους μὲ τὸ δημιουργημένο ἀπ' τὴ συνύπαρξη ἀλληλοσυγκρουόμενων βιοθεωριῶν χάος.

Καὶ κανεὶς δὲ βρέθηκεν ὡς τὰ τώρα νὰ αἰθριάσει τὰ σκοτισμένα μυαλά τῶν Ἑλλήνων; Θὰ ρωτήσῃ ξανά εἰρωνικά ὁ Δυτικὸς τρόπος. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού τὸ προσπάθησαν καὶ στὴν τυραγνισμένη πορεία τους ὁ ἔσχατος, αὐτὸς πού γράφει αὐτὰ ἐδῶ.

Πρῶτος πού παρουσιάζεται μέσα στὴν Βυζαντινὴ πανσπερμία γιὰ νὰ τονώσει τὴ δημιουργία τῶν ἰδιότυπων νεοελληνικῶν καλοῦπιων στὰ ὁποῖα ἡ συνισταμένη τῶν πανάρχαιων ζωπύρων μας θά' πάρει τὴ νέα μορφή της, εἶναι Πλήθων ὁ Γεμιστός. Νοῦς ὑπέροχα δημιουργικὸς καὶ θρεμμένος μὲ τὴ Νεοπλατωνικὴ σοφία, ἀφῆσε τὸ προπύργιον τοῦ Βυζαντινισμοῦ, τὴ Βασιλεύουσα, πού ἦταν ἡ γενέτειρά του καὶ κατέβηκε, κατὰ τὸ τέλος τοῦ 11' αἰῶνα, στὴ νεοσύστατη ἀπὸ τοὺς Φράγκους πόλη, χτισμένη στὶς πλαγιές τοῦ Ταῦγετου, τὸ Μιστρά. Ἐκεῖ, στὸ Μωρηά, εἶδε τὸ ἀετήσιο μάτι του, νὰ δημιουργοῦνται, μέσα στὸ Πανδαιμόνιον τῶν ξένων φυλῶν πού κατάκλυζαν ἀνεμπόδιστα τὴν Αὐτοκρατορία, οἱ νέοι συναρμονισμοὶ τῶν γηγενῶν ἱκανοτήτων καὶ ἔδραμε βοηθὸς τους.

Ἄν οἱ σοφὲς ὑποδείξεις του εἰσακούονταν ἢ εἶχε τὴν ἀπαιτούμενη δύναμη πού δίνει ἡ ἐξουσία νὰ τίς ἐπιβάλλει, ἴσως σήμερα ἡ μορφή τῆς Εὐρώπης νάταν διαφορετικὴ, μὲ θαυμάσια ἀντρωμένο τὸ νεοελληνισμὸ, ἀφέντη τοῦ πεπρωμένου του καὶ

δὲ θάχε κυλήσει πάνωθὲ τοῦ, σὰν πλάκα τάφου, ἡ πολυαἰωνῆ σκλαβιά. Ἡ ἀποτυχία, νὰ πραγματοποιήσῃ σ' ὅλη τὴ γραμμὴ τίς δημιουργικὲς ὑποδείξεις του, δὲν τὸν μειώνει καθόλου. Στάθηκεν ὁ μεγάλος Δάσκαλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ζωϊσμοῦ, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, κι' ἓνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους μοχλοὺς τῆς δυτικῆς Ἀναγέννησης. Καὶ ἴσως ἡ ἀδυναμία νὰ ἐπιβάλλει ὀλόκληρη τὴν περὶ ζωῆς ἀντίληψή του νὰ ἦταν τὸ θέλημα τῆς Ἱστορικῆς Μοίρας μας πού ἔκρινε σὰν ἀνώριμο τὸν Ἕλληνα νὰ δεχτεῖ καὶ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴ νέα συνολικὴ μορφή τῆς βιοθεωρίας του. Ἡ τέλος, γιὰ τὴν δὲν ἦταν δυνατό νὰ βρεῖ στὸν ἑλληνικὸ λαὸ ἀπήχηση ἢ διδασκαλία του πού, στὸν ἐπιπόλαιον παρατηρητὴ, φαίνονταν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ ὑποπτα ἀρχαιοελληνικά καλοῦπια.

Σὰν ἔφτασεν ἡ σκληρὴ ὥρα τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, οἱ ξένοι ἔποικοι ἔφυγαν ἢ ξολοθρεύτηκαν, οἱ ἐπιρροὲς ἔλειψαν, καί, οἱ Ἕλληνες πάνω στὴν ἀγαπημένη, ζωντανὴ μητέρα, γῆ τους, πολιορκημένοι ἀπ' τὶς ὀρδὲς τῶν Ἀγαρηνῶν, ἀκουγαν πιά γιὰ αἰῶνες τίς δικές της ἐπιταγὰς καὶ σύνθεταν σὲ ἀδαμάντινη ἐνότητα τὸν Ἑλληνικὸν αὐτὸς τους. Δὲν τοὺς χρειάζονταν, οὔτε ὑποδείξεις, οὔτε ὀδηγητὲς. Ἡ Ἀνάγκη καὶ ἡ Γῆ τους ἦταν οἱ ἀλάθευτες ὀδηγήτριες. Ἐκεῖνες σύνθεσαν τὰ μεγάλα πρότυπα πού κέρδισαν τὴν ἐκπληκτικώτερη προσπάθεια τῶν αἰῶνων: Μιά φούχτα Ἕλληνες νὰ λυγίσουν τὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, τρόμο, τότες Ἀνατολῆς καὶ Δύσης.

Καὶ νὰ, λεύτεροι καὶ διψασμένοι γιὰ προκοπὴ πού πέφτουν στὶς παγίδες τῶν Φραγκομαθημένων. Ὁ Ζωϊσμὸς τους ὑποσκάπτεται, μεθοδικὰ καὶ ὑπουλα, ἀπ' τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ διαλυτικοῦ Δυτισμοῦ. Ἡ μίμηση ξένων προτύπων τοὺς βυθίζει στὸ πνευματικὸ χάος πού θά φέρει τὴ γελοιοποίησή τους. Στὰ ζώπυρά τους ἀρχίζει ν' ἀπλώνεται ἡ σκουριά. Ἡ ἀνάγκη ὀδηγητῶν - Φωτιστῶν γίνεται ἐπιτακτικὴ. Ψυχάρης, Περικλῆς Γιαννόπουλος, Ἴων Δραγούμης, ἐπανάσταση 1909, Σοκόλης, Δελτίο, Κοινοτισμὸς, Σικελιανικὴ Δελφικὴ Ἰδέα, ἀποτελοῦνε τὴ μακριὰ σειρὰ τῶν τυραγνισμένων Φωτιστῶν, μὲ τὸν τρόπο του καθέννας, τοῦ ἑλληνικοῦ Ζωϊσμοῦ.

Σύντομη ἐποπτικὴ ἐξέταση τῶν προσπαθειῶν τους θά μᾶς ὀδηγήσῃ, μὲ τὰ χρειαζόμενα ἐφόδια, στὴ μελέτη τῆς Σικελιανῆς Δελφικῆς Ἰδέας πού ἀποτελεῖ μιὰ ἀπ' τίς ὑστατες πνευματικὲς προσπάθειες Φωτισμοῦ τοῦ Ζωϊσμοῦ μας.

Β'

ΕΣΤΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΖΩΪΣΜΟΥ

Πλήθων ὁ Γεμιστός, εἶχε τὴν τόλμη, θρεμμένη ἀπ' τὴν ἀδιόρατη γιὰ τοὺς πολ-

λοὺς ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ὑποσυνείδητη ἐργασία, πού συντελοῦνταν μέσα στὴν

ὑπόσταση τῶν Ρωμηῶν τῆς κυρίως Ἑλλάδας, γιὰ τὴ δημιουργία τῶν νεοελληνικῶν καλουπιῶν, δυὸ δλόκληρους αἰῶνες πρὶν, νὰ διακηρύξει, κατὰ πρόσωπο, στοὺς ὑπέρμαχους τοῦ ἀνεθνικοῦ Χριστιανικοῦ Ἰδανικοῦ, ὅτι, ἀρνεῖται πιά νὰ εἶναι Βυζαντινός, ὅπως θαυμάσια τὸ διατυπώνει στὸ ἔργο του «Νεοελληνικὴ Κοινωνία καὶ Οἰκονομία» ἕνας ἐξαιρετός, σύγχρονός μας Φωτιστής, ὁ Δημοσθένης Δαμηλιδης. Θέλει νὰ εἶναι Ἑλληνας, ὁ Γεμιστός. Νὰ μπορέσει νὰ σκύψει πάνω στὸν ἑλληνικὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ συνειδητοποιήσει τὰ ζώπυρα, ποὺ στέριωσαν, κάτω ἀπ' τὸ ἕνα ἢ τ' ἄλλο πρόσωπεῖο, τὴν τεράστια αὐτὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Νὰ ξεδιαλέξει μέσ' ἀπ' τὸ χάος τῶν ἀλληλοσυγκρουόμενων, καθὲ λογῆς, βιοθεωριῶν, ἀπὸ τὴν πρῶτη γέννησις ἕως τὴν παράφορα μεταφυσικὴ, τὰ καθαυτὰ ἑλληνικὰ ζώπυρα καὶ νὰ τ' ἀρμονίσει σὲ ὅλον. Κάτι, δηλαδή, ποὺ δὲ θὰ μπορούσε οὔτε νὰ διανοηθεῖ καν, λίγους αἰῶνες πρὶν, ὁ Πατριάρχης Φώτιος σὰν τίναζε κατὰμουτρα στὸν Πάπα, μαζί μὲ τὸν ἀφορισμὸ καὶ τὸ Σχίσμα, τὴ βεβαίωση ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία ἦταν οὐσιαστικὰ ἑλληνικὴ. Καὶ μ' αὐτὸ θὰ ἐννοοῦσε, ἕνα εἶδος Μεταλεξανδρινῆς Κοινοπολιτείας ποὺ δέχονταν στοὺς κόλπους τῆς κάθε λογῆς ἀντίληψη ζωῆς, ἤξερεν ὅμως νὰ τις ὑποτάξει, τοῦλάχιστον φαινομενικά, στὸν ἑλληνικὸ τρόπο ζωῆς καὶ τὴν πάγκοινα ἀνεγνωρισμένη ἑλληνικὴ Παιδεία. Ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ Φωτίου ἦταν ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς ψυχοπνευματικῶν ἀνομοιοτήτων. Δὲν μπορούσε νὰ συλλάβει, γιὰτὶ δὲν εἶχαν ὀριμάσει οἱ καιροί, κάποια συμπαγῆ ἑλληνικὴν ἐθνότητα ὁμοιογενῆ ποὺ νὰ σκέπτονταν καὶ νὰ ἐνεργοῦσε μὲ πηγαῖες καὶ ἀσθόρμητες ἐπιταγές.

Αὐτὸ τὸ ἀδιανόητο τόλμησε νὰ διακηρύξει ὁ Γεμιστός. «Θέλω νὰ εἶμαι Ἑλληνας.» Τόλμη ἠρωϊκὴ γιὰτὶ στὸ πανσπερμικὸ Βυζάντιο «Ἑλληνας» ἐσήμαινε εἰδωλολάτρης, ἐχθρὸς τοῦ ἀνεθνικοῦ χριστιανικοῦ Ἰδανικοῦ συνεκτικοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀποδιοπομπαῖος. Ὁ Γεμιστός σπουδάζοντας τὸν περιφρονημένο Νεοελληνα μέσ' ἀπ' τὸ πρῖσμα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς βιοθεωρίας γίνεται ὁ ἀπελευθερωτὴς τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὸν παρανοημένον Ἀριστοτελισμὸ τοῦ Σχολαστικισμοῦ, ὅπως τὸν εἶχε διαμορφώσει ἡ δογματικὴ Χριστιανικὴ ἐπιταγὴ πρὸς χρῆσιν τῆς. Ἡ νέα διδασχὴ του βασιζέται, σχεδὸν ἀποκλειστικά, στὸ ξύπνημα τῶν ληθαργισμένων ἑλληνικῶν ζωπύρων καὶ στὴν προαιώνια ἐπιταγὴ τῆς γενέθλιας γῆς μας.

Στὴν ἀπονέκρωσιν κάθε τί φυσικοῦ ποὺ προστάζει ἡ Χριστιανικὴ ἐντολή, μὲ κέρδος τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀντιπροβάλλει τὴ Βασιλεία τῆς ζωῆς, δηλαδή, τὴν χαρὰ τῶν αἰσθήσεων, τὴν ἱερότητα τοῦ

ἀνθρώπινου στοχασμοῦ, τὸν ἀτομισμὸ, τὸ σεβασμὸ στὴν ἀνθρώπινη ὄντοτητα ποὺ μόνη δημιουργεῖ, τὴν εὐθύνη τοῦ ἀτόμου ἀπέναντι στὸ Σύνολο, τὴ συνένωση ἀτομικότητων ποὺ κινοῦνται ἀπὸ τίς ἴδιες γεωοικονομικές, πνευματικές καὶ ἠθικές ἐπιταγές ἀποτελώντας Ἐθνος, τὴν τάση πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐνότητα καὶ ἀρμονία, ποὺ θέλει νὰ πεῖ τάση πρὸς τὸ ἀνώλεθρο, γιὰτὶ «ὅ,τι δὲν ἔχει μέτρο καὶ ἀναλογία στὶς σχέσεις του, ὄχι μόνον μὲ τὰ μέλη τὰ δικά του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ σύνολο, ὅπου μέσα ζεῖ ὀργανικὰ σὰν ἕνα τοῦ μέλος, στερεῖται ἐσωτερικῆς ἐνότητος, δὲν μπορεῖ νὰ διαρκέσει, θὰ πέσει, εἶναι καταδικασμένο σὲ ὄλεθρο» — τὴν ποιότητα καὶ ὄχι ποσότητα, τὸ μέτρο καὶ τὴ συμμετρία ποὺ ἀντιμάχονται τὸ ἀσύμμετρο, τὸ ἀκαθόριστο, τὸ μέγεθος.

Τὸ κήρυγμα τοῦ περιέχει τὰ βασικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν, σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες, τὸν ἑλληνικὸ Ζωϊσμό. Φιλοσοφικὰ θεμελιώνεται στὸ Νεοπλατωνισμὸ. Κι' ἐνῶ μὲ τίς θαυμάσιες ὑποδείξεις τοῦ ξεκαθαρίζει ἀπὸ τίς σκουριές τὰ ἑλληνικὰ ζώπυρα, τόσο ταλαιπωρημένα ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπη δουλεία στὸν ἀνατολίτικο δογματισμὸ, δὲν γίνεται κατανοητὸς ἀπ' τὸ λαὸ τοῦ καιροῦ τοῦ ποὺ ἐργάζεται μὲ τὸ δικὸ του τρόπο νὰ λυτρωθεῖ, γιὰ νὰ ξανάβρει τὸν πραγματικὸν ἑαυτὸ του. Ἐχει βέβαια ἀπήχησιν ἢ διδασκαλία τοῦ καὶ πλατύτερα μάλιστα, στοὺς μορφωμένους μὲ τὴν ἀρχαία σοφία, σ' Ἀνατολὴ καὶ πρὸ πάντων στὴ Δύση. Μαθητὴς τοῦ εἶναι ὁ Μανουὴλ Χρυσολωρᾶς, ὁ Βησσαρίωνας, ὁ Ἑρμώνυμος Χαριτώνυμος ποὺ φεύγοντας στὴν Ἰταλία ἔβαλαν τὰ θεμέλια τῆς Δυτικῆς Ἀναγέννησης. Καὶ τοῦτο εἶναι ποὺ ἀποδείχνει τὴν τεράστια σημασία τοῦ κηρύγματός του, ἔστω παρανοημένου σὲ πάμπολλα σημεῖα τοῦ ἀπὸ τοὺς Δυτικούς. Στάθηκεν ἡ κυριώτερη συμβολὴ στὴ δημιουργία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἀλλὰ στοὺς Ἕλληνες φαίνεται πὼς ἦταν ἐλάχιστη ἢ ἐπίδρασή του. Ὁ λαὸς ποὺ μέσα στὸν κυκεῶνα τῆς Βυζαντινῆς πανσπερμίας προσπαθοῦσε μὲ τὸν ἐνστιχτώδη τρόπο του νὰ ξαναβρεῖ τὸν πραγματικὸν ἑαυτὸ του, δὲ μπορούσε νὰ παρακολουθήσει τὴν ἐργασία του, γραμμὴν στὴν ἀρχαία γλῶσσα καὶ, κυριώτατα, νὰ διοχετέψει τὴ ρευστὴν ἀκόμη ψυχοπνευματικὴν τοῦ ὑπόστασιν στὰ συγκολλημένα ὅπως-ὅπως καλοῦπια τῶν ἀρχαιοελληνικῶν μορφῶν, τόσο πολεμημένα κι' ἐξευτελισμένα χίλια ὀλόκληρα χρόνια ἀπ' τὴ δεσπόμενος χριστιανικὴ ἐντολή.

Τὴν καινούργια μορφή θὰ τὴν δώσει ἡ σύνθεσις τῶν ζωπύρων, ὅταν θὰ ξυπνήσουν ὀριστικὰ, ἀπ' τὸ ληθαργό τους καὶ θὰ δράσουν, γιὰ πολὺ καιρὸν, ἐλεύθερα. Τὰ καλοῦπια τῶν βιοθεωριῶν δὲν εἶναι χῶρια ἀπ' τὸ περιεχόμενό τους. Εἶναι ἡ

κρούστα πού σχηματίζεται στὸ ἐξωτερικὸ τῆς ζέουσας σύνθεσης τῶν ζωπύρων σὰν βγεῖ, δλοκληρωμένη πιά, στὸν ἀέρα τῆς Ζωῆς. Ἡ ζέουσα σύνθεση γίνεται μέσα σὲ κάθε ἄτομο. Τὸ καλούπι πού θὰ δημιουργήσει ἢ κρούστα εἶναι ἀτομικόν. Ὅταν ἡ σύνθεση τῶν ἀτομικῶν ζωπύρων εἶναι περίπου ἡ ἴδια σ' ἄλλα τὰ ἄτομα πού ἀποτελοῦν τὴν ἐθνικὴ ομάδα, τότε καὶ ἡ ὁμοιότητα τῶν καλοπιῶν θὰ δώσει τὴν ἰδέα τῆς συνολικῆς μορφῆς. Τὰ ἀσύνητα στοιχεῖα στὴ ροικὴ τους κατάσταση, σὰν χυθοῦν σ' ἔτοιμα ἀπὸ πρὶν καλούπια, θὰ νεκρωθοῦν, ὅπως τὰ ἐμβρυα σὲ πολὺ πρόωρη γέννα. Ἄν πάρουμε ὠάρια καὶ σπερματοζωάρια—γιατί κάτι τέτοιο εἶναι στὸν ἄνθρωπο τὰ πνευματικά, ψυχικά καὶ σωματικά του ζώπυρα—καὶ τὰ βγάλουμε ἀπ' τὴ μόνη θέση πού μποροῦν νὰ συντεθοῦν, τὴ μήτρα, σὲ λίγο θὰ νεκρωθοῦν γιατί ἡ σύνθεσή τους δὲ θὰ μπορέσει νὰ πραγματοποιηθεῖ, ἔστω κι ἂν στὸ δοχεῖο πού θὰ τὰ βάνουμε εἶχαμε τὶς προϋποθέσεις μιᾶς μήτρας. Τόσο λεπτὴ εἶναι ἡ δημιουργία πλήρων ἀντιλήψεων ζωῆς. Κι' ἐδῶ βρίσκεται τὸ σφάλμα τῶν διάφορων ἀναμορφωτῶν. Τοιμάζουν δοχεῖα κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ ζητᾶν νὰ κλείσουν μέσα τους τὰ φλεγόμενα ζώπυρα τῶν ἀνθρώπων, πρὶν συντεθοῦν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ νέκρωσή τους. Ἡ τρομερὴ τραγωδία τοῦ βίου ἐκεῖ ἔχει τὶς ρίζες της. Καθὼς καὶ ἡ Κωμωδία.

Ἡ συνειδητοποίηση τῶν ζωπύρων μας δλοκληρώνεται τὸν καιρὸ τῆς σκλαβιάς. Λαβαίνουμε γνῶση τῶν δυνατοτήτων πού κλείνει ὁ ἑαυτός μας. Νοιώθουμε τὸ ἐμβρυο τῆς Νεοελληνικῆς βιοθεωρίας νὰ σαλεύει μέσα μας. Καὶ ἡ κυοφορία τοῦ καρποῦ κρατᾶει ἕως τὸ Μεγάλον Σηκωμὸ τοῦ 1821, πού ἦταν ἡ σκληρὴ προετοιμασία γιὰ νὰ βγεῖ στὸν ἐλεύθερον ἥλιο τῆς ζωῆς ὁ καρπός. Ἡ τέλεια, δηλαδὴ, σύνθεση τῶν ζωπύρων μας. Ὁ Νεοελληνικὸς Πολιτισμὸς.

Εἶπαμε στὸν πρόλογο αὐτῆς τῆς μελέτης πῶς βρεθήκαμε πλεγμένοι στὰ δίχτυα τῆς ἀντίθετης Δυτικῆς βιοθεωρίας πού ξεκινώντας ἀπ' τὴν ἐλληνικὴ ἀντίληψη ζωῆς, κατὰ τὴν Ἀναγέννηση, ἔφτασε, ἀπ' τὴν ἀπόλυτα ἀναγκαστικὴ παρέμβαση τῶν ζωπύρων τῶν Δυτικῶν λαῶν, τόσο διαφορετικῶν ἀπ' τὰ ἐλληνικά, σὲ νόθα ἀποτελέσματα, τελείως ξένα στὸν καθαυτὸ Ζωΐσμό μας.

Ὁ περίλαμπρος ὄργανισμὸς πού πραγματοποίησε τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμον θάμα τοῦ λυτρωμοῦ μας ἀπ' τὴ σκλαβιά καὶ ἡ γιγάντια αὐτοπεποίθησις στὶς ἰκανότητές μας, βρίσκονται ξαφνικὰ μπροστὰ στοὺς μεγάλους καὶ ἐξωτερικὰ φανταχτεροὺς βλαστοὺς τῆς Δύσης. Καὶ ἡ ἀμφιβολία ἐρχεται νὰ ρίξει τὸν ὄργανισμὸ, νὰ μηδενίσει τὴν αὐτοπεποίθησή μας. Τί μπορεῖ, λοιπόν, νὰ νῆναι σὰν γεννηθεῖ ὁ δικός μας φτωχικός,

μέσ' στὴ σκλαβιά πιασμένος, βλαστός; Τίποτένιος βέβαια. Ἄς τὸν σκοτώσουμε πρὶν νὰ τὸν δοῦμε. Ἡ μήτρα εἶναι γερὴ καὶ θὰ ξαναπιάσει περίφημο καρπὸ μὲ τοὺς ὠραίους σμίγοντας ξένους. Ἔτσι τοὺς εἶπαν χίλιες φορές οἱ ξενοσπούδαχοι γραμματισμένοι τους. Φοβερὸ ἔθνοκτόνο λάθος. Ἡ σύνθεση τῶν ζωπύρων ἐνὸς λαοῦ εἶναι αὐτοδύναμη ἀτομικὴ λειτουργία. Εἶναι παρθενογέννηση. Σὰν θαρθεῖ στὸ φῶς ὁ βλαστός δὲ θὰ βλαφτεῖ ἀπὸ ξενικὲς ἐπιδράσεις, πού, ἂν τίς βρεῖ τῆς ἀρσεκειᾶς του, μπορεῖ νὰ τίς φορέσει φέρνοντάς τες στὸ σῶμα του. Οἱ συνουσίες μὲ ξένους μόνον νόθα σπέρνουν, καὶ μὴ καὶ ντροπὴ τῶν γονιῶν. Τὰ νόθα πλήθυναν στὴ γῆ μας. Τρέχουν ζητιανεύοντας ξοπίσω στοὺς πατεράδες πού τ' ἄφησαν, γιατί ἡ μάνα τους εἶναι φτωχὴ καὶ μονάχη. Καὶ ἡ παρθενογέννηση δὲ λειτουργεῖ πιά. Χωρὶς αὐτὴ τὰ ζώπυρα θὰ νεκρωθοῦν. Τὰ νόθα θὰ ἐκφυλίσουν τὰ πάντα. Καὶ ἡ σκληρὴ ἀνάγκη ἀποζητᾶει ξανά γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Γένους τῶν ἐλλήνων Φωτιστὲς τοῦ Ζωΐκοῦ μας Ἀγαθοῦ. Ἡ γῆ μας τοὺς γεννᾷ. Καθένας ἀπ' αὐτοὺς θὰ φωτίσει μὲ τὸ δικό του φῶς.

Λίγα δεκάχρονα ἦταν ἀρκετὰ ν' ἀλλάξουν τὸν Ἕλληνα μὲ τὶς τεράστιες ἰκανότητες πού βγήκαν στὸ φῶς τῆς συνειδησίας του κατὰ τὴν Ἐπανάσταση καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὴ, σὲ χαώδικο συνορθόλευμα ἀβουλίας, ἀδράνειας, ἀναρχισμοῦ, θεριωμένου ἐγωΐσμου καὶ φριχτοῦ μαϊμουδισμοῦ τῶν Δυτικῶν τρόπων ζωῆς. Ὁ Φραγκολεβαντισμὸς, οἱ ξενοσπούδαχοι πού ἐξέχασαν τὸν ἑαυτό τους, τὰ ξαναπαμμένα Τζάκια χύμηξαν μὲ φοβερὴ δραστηριότητα νὰ ξεστρατίσουν τὸ λαὸ, ξεδιπλώνοντας τὶς σημαῖες τῆς τάχα Προόδου καὶ τῶν Πατριῶν, κάτω ἀπ' τὰ ὅποια βρίσκονταν ἡ μίμηση κάθε τί δυτικοῦ, σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Καὶ τὸ πέτυχαν πέρα ὡς πέρα.

Ἡ κατάντια μας αὐτὴ ἔφερε τὸ τραγικοκοσμικὸ 1897. Ἡ Δύση μᾶς ἐλεεινολογεῖ καὶ μᾶς μυκτηρίζει. Οἱ Ἕλληνες εἶναι Βαλκάνιοι, χωρὶς τὶς εὐχέρειες πού ἔχουν οἱ ἄλλοι γύρω ἀπ' τὸν Αἴμα λαοί. Ἡ ἔλθει μακροῦ καὶ τόσο μεγαλοφυοῦ παρελθόντος, ὅπως τὸ Ἑλληνικόν, εἶναι τὸ μέγα τους προνόμιο. Ἐκεῖνοι μποροῦν νὰ ὀργανωθοῦν ὅπως τοὺς βολεῖ, εἴτε Δυτικά, εἴτε ἀνθρωποφαγικά. Καὶ οἱ Βούλγαροι μᾶς τῶδειξαν πολλὰς φορές. Ἐμεῖς δμως καὶ ἀπέναντι τῶν ξένων καὶ ἀπέναντι πρὸ πάντων τοῦ ἑαυτοῦ μας, πρέπει νὰ μείνουμε οἱ Ἕλληνες.

Ἀπὸ μιὰ τέτλια σειρά συλλογισμῶν ξεπετιέται στὸ τέλος τοῦ προηγούμενου αἰῶνα τὸ ἐλληνολατρικὸ καὶ σατυρικὸ ἠφαίστειο: Περικλῆς Γιαννόπουλος. Ὁ πρῶτος στὴ μετεπαναστατικὴ μας περίοδο Φωτιστῆς. Τὸν εἶπαν τρελλὸ καὶ οὐτοπιστῆ, ρωμαντικὸ καὶ κουφιοκεφαλάκη, οἱ σάπιοι νεκρο-

θάφτες τοῦ καιροῦ του. Καὶ ἦταν τρελλὸς ἀνάμεσα σὲ τέτιους γνωστικούς. Εἶχε τὴν θεοφόρα τρέλλα τοῦ Σόλωνα σὰν ἔσπρωχνε τοὺς Ἀθηναίους στὴν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Σαλαμίνας. Πῶς ἀλλοιῶς θὰ ξυπνοῦσαν οἱ ἀφιονισμένες, κωμικὲς ματιμοῦδες τοῦ καιροῦ, ἀν' ὄχι μὲ μαχαιριές, μὲ ἔξαρση, μὲ σάτυρα καὶ κατάμουτρο φτύσιμο τῶν ἐκλεκτῶν Γραικύλων; Ἡ ἱστορικὴ ἐποπτεία ποῦ μᾶς παρουσιάζει στὴν «Ἐκκλησιήν πρὸς τὸ Πανελλήνιον Κοινόν» δὲν εἶναι ξερὴ πραγματεία ἀλλὰ, θάλεγε, ἀτομικὸ τοῦ βίωμα.

Νομίζεις πῶς θ' ἀγγίξεις μὲ τὸ χέρι σου, ἀν' τ' ἀπλώσεις, σὰν κάτι τὸ σφριγηλὰ ὕλικό, τίς ἑλληνικὲς ἐποχὲς καὶ στὰ διάμεσα, ἀπὸ κεφάλαιο σὲ κεφάλαιο, σατυρικά μαχαιρώματα τῶν Γραικύλων τοῦ καιροῦ τοῦ αἰσθάνεσαι τὴ βρώμα τῆς ἀποσύνθεσης τῶν Νεοελλήνων. Τὸ μικρὸ αὐτὸ ἔργο του εἶναι ἡ φλογερώτερη, καὶ γι' αὐτὸ ὑπέροχα ζωντανή, ἐποπτεία τῶν κύριων στιγμῶν τῆς μακραίωνης ἱστορίας μας σὲ διαρκὴ σύγκριση καὶ ἀντιπαραβολὴ μὲ τὴ Δυτικὴ. Κάτι ποῦ πρώτη φορὰ αὐτὸς τόλμησε καὶ μὲ τόση σαφήνεια ἔδωσε δείχνοντας τίς ἀγεφύρωτες ἀντιθέσεις ποῦ χωρίζουν τὸν Ἑλληνικὸ Κόσμο ἀπ' τὸν Δυτικόν.

Τὸν βρίσκουν ὑπερβολικὸ—ὑπερβολὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια σὲ ὑπερφυσικὸ μέγεθος—στὴ σάτυρά του κατὰ τῶν Δυτικῶν καὶ στὴν ἔξαρση ποῦ τὸν συγκλονίζει μιλώντας γιὰ ὅτι ἑλληνικό, οἱ δῆθεν μετρημένοι, λογικοί, πραγματιστὲς ἔθνοκτόνοι, θεοσιθῆρες καὶ κόλακες. Καὶ εἶναι. Ἐπρεπε νὰ εἶναι ἡ φλόγα ποῦ κατακαίει κάθε τι σάπιο.

Εἶναι σφαλερὴ, μᾶς λένε οἱ ἴδιοι, ἡ ἐνθουσιαστικὴ γνώμη του γιὰ τὸ Βυζάντιο καὶ ἡ ἔγκριση τῆς στροφῆς τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ἀνατολή. Κάθε στροφή τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν Ἀνατολὴ ἢ τὴ Δύση, εἴτε γι' ἀπλωμα τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας ποῦ εἶναι δημιούργημα τοῦ ἰδιοτύπου Ζωϊσμοῦ μας, ἀκατανόητου ἀπ' τοὺς ἄλλους λαούς, εἴτε γιὰ κατακτητικὸς σκοπούς, στάθηκε πάντα μεγάλο σφάλμα, μὲ τεράστιες βλαβερὲς συνέπειες. Χτύπησε τὸν Ψυχάρη, τοῦ κατηγοροῦν, γιὰτὶ δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ καταλάβει τὴν τεράστια σημασία τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ τὴν ἐπίδρασή του στὸ νεοελληνικὸ πολιτισμὸ. Ἐναν ἀπὸ τοὺς φωτιστὲς ποῦ ἔδωσαν μιὰν ἀσφαλτὴ κατεύθυνση στὸ Νεοελληνισμὸ. Καὶ δὲ λογαριάζουν ὅτι ὁ ἴδιος βοήθησε τὸν Ψυχάρη, μὲ τὴ θεληματικὴ γλωσσικὴ ἀναρχία ποῦ μεταχειρίζονταν στὰ γραφόμενά του. Ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Ἡ κριτικὴ τῆς ἱστορίας γίνεται στὸ σπουδαστήριό. Ἡ φλόγα δμως ποῦ ζωντανεύει τίς ἱστορικὲς περιόδους, φέρνοντας στὸ φῶς τίς μεγάλες καὶ ωραίες στιγμὲς τους, εἶναι δουλειὰ τῶν Ὁραματιστῶν, τῶν Συσ-

σωρευτῶν ἰδεῶν ποῦ ἔρχονται ἢ μιὰ πίσω ἀπ' τὴν ἄλλη, σὰν κύματα σὲ φουρτουνιασμένη θάλασσα καὶ ποῦ τελικὰ πνίγουν στὴν ὀρμὴ τους κι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους Ὁραματιστὲς. Τὸ ξέρει καλά ἡ θάλασσα τῆς Σαλαμίνας.

Ποιητὴς ποῦ ἀψήφησε τὴν καλλιπέπεια, ἱστορικὸς ποῦ προτίμησε νὰ ζωντανέψει νεκρὲς ἐποχὲς, περνώντας τὴ δική του φλόγα σ' αὐτές, ἀντὶ νὰ σκόψει ψάχνοντας νὰ βρεῖ τὰ μειονεκτήματά τους, σατυρικός, πρὸ πάντων σατυρικός, ποῦ ἡ ἀρχιλόχεια γλώσσα του ἐξουθενώνει τοὺς Οὐτιδανούς, θησαυριστὴς ἰδεῶν καὶ κατευθύνσεων στὴν Τέχνη καὶ στὴ Ζωή, καὶ, ἀπάνω ἀπ' ὅλα, Πνευματικὸς Ἡρώας, ξεσκλαβωτὴς τοῦ πνεύματός μας, αὐτὸ ἦταν ὁ Περικλῆς Γιαννόπουλος. Δὲν ἀποκάλυψε τὸ πρωτοκύτταρο τοῦ ἑλληνικοῦ Ζωϊσμοῦ ποῦ θὰ τὸν ὕψωνε σὲ γενάρχη τῆς νεοελληνικῆς καλλιέργειας. Ἐσπρωξε δμως μὲ ὀρμὴ, μαχαιριές καὶ χάδια, τοὺς γραικύλους πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ρίζας τοῦ Ζωϊσμοῦ μας.

Ἡ ἐπίδρασή του μεγάλη: Ἴων Δραγούμης, Ἀγγελος Σικελιανός, Κ. Σοκόλης, Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη. Μὰ καὶ τὸ στρατιωτικὸ κίνημα 1909 ἔχει κατὰ τὴν ἀναγεννητικὴ ὀρμὴ του, ποῦ θὰ γίνονταν πάρα πολὺ, ἀν' τὰ ξυπνημένα ἀπ' τὸ λήθαργο ζώπυρά μας εὗρισκαν τοὺς κατάλληλους Τεχνίτες ζωῆς ποῦ θάφταναν στὴ σύνθεσή τους. Δὲν τοὺς ἤδραν.

Ἡ Γιαννοπουλικὴ φλόγα δὲν ἔσβυσε. Οἱ ἀγωνιστὲς μὲ τὴ δάδα στὸ χέρι ἐξακολουθοῦν τὸν γεμάτον ἐμπόδια δρόμο τους δίνοντας πρὶν πέσουν τὴ δάδα στὸ συνεχιστὴ τους. Ἡ ἀναζήτησιν τοῦ τρόπου σύνθεσης τῶν ἑλληνικῶν ζωπύρων περνάει τώρα στὸν Ἴωνα Δραγούμη, ἔχοντας στὸ πλευρὸ συναγωνιστὴ τὸν Ἀγγελο Σικελιανό, μὲ τὴν ἀκτινοβόλα ποιητικὴ του γλώσσα, τὴ μεσητὴ λυρικὴ ἔξαρση ποῦ τοῦ χαρίζει ὁ συνυφασμὸς του μὲ τὴν ἑλληνικὴ γῆ καὶ τὴ σίγουρη διορατικὴ ματιὰ.

Ἀλλὰ στὰ χέρια τοῦ Δραγούμη ἡ φλόγα ἐλαττώνεται. Ὁ στοχασμὸς του πλουτισμένος μὲ τοὺς διαλυτικὸς θησαυροὺς τῆς Δυτικῆς καλλιέργειας ἔχει ὑποσκάψει μεθοδικὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ διχασμὸς τῆς ὄντοότητάς του δημιουργεῖ χάσμα ἀνάμεσα στὴ θεωρία καὶ στὴν πράξη ποῦ προσπαθεῖ σ' ὅλη τὴ σύντομη ζωὴ του νὰ τὸ γεφυρώσει μ' αἱματηρὲς θυσίες. Σὰν ἐξαιρετὸς πνευματικὸς ἄνθρωπος ποῦ εἶναι, λεπταίσθητος καὶ ἱκανὸς ν' ἀναλύσει καὶ τὴν παραμικρὴ ἐσωτερικὴ του δόνησιν, μᾶς προσφέρει, μὲ τ' ἀδρότερα χρώματα, στὰ λογοτεχνικά του ἔργα, τὸν ἐπαμφοτερισμὸ ποῦ βασανίζει τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα, καθὼς γέρνει τότε στὴν πλευρὰ τοῦ γνήσιου ἑαυτοῦ του καὶ πότε στὴν ἄλλη τὴν πλουτισμένη μὲ τὴ λαμπρὴ σκουριά μιᾶς ἀντίθετης ἐποπτείας τῆς

ζωῆς. Τὸ τρεμοπάτημα, γενικός πιά κανόνας στὰ Γράμματα καὶ στὴν Τέχνη μας, σπέρνει σ' αὐτὸν τὴν ἀμφιβολία. Ἀπ' τὴν ἐξύμνηση τῶν νεοελληνικῶν ἱκανοτήτων περνάει ξαφνικά στὸν πλέον ἀντιζωϊκὸ μηδενισμό. Βασανίζεται ἀπὸ ἐνδόμυχες καθοδηγήσεις ποὺ συνυπάρχουν μέσα τοῦ σὲ διαρκὴ σύγκρουση. Ἡ θεώρηση τῆς ζωῆς, ὅπως τὴν βλέπει μέσα ἀπ' τὸ πρίσμα τῆς πλούσιας ἀλλ' ἀντίθετης στὸν Ἑλληνικὸ Ζωϊσμὸ μάθησής τοῦ ἐνεργεῖ ἀπάνω τοῦ σὰν ἥλιος καυτερός, καὶ ὄχι ζωογόνος, καὶ τοῦ μαραίνει τὰ ζωύρια. Ἡ καταφυγὴ τοῦ στὴν πράξη, στὴν ἐνέργεια, εἶναι τὸ μὲ ἀγωνία κάλεσμα τοῦ νεοῦ νὰ τὸν ποτίσει πρὶν ὀλοτελὰ ξεραθεῖ. Δὲν εἶναι τὸ ζωϊκὸ ξεχείλισμα ποὺ ἀποζητᾷ τὴν πράξη γιὰ νὰ ἐπικυρώσει πλατύτερα τὸν πνευματικὸ τοῦ κόσμο, τυπώνοντάς τον, σὰ μὲ καυτὸ σίδερο, στὰ μυαλὰ τῶν συγκαιρινῶν του.

Στὸ ἔργο του «Ὁ Ἑλληνισμὸς μου καὶ οἱ Ἕλληνες» ὑπάρχει μία περικοπὴ, ποὺ τὴν ἀναφέρει κιόλας ἐνδεικτικὰ καὶ ὁ Κλέων Παράσχος στὴ μελέτη του «Ἴων Δραγούμης» τὴν πιὸ συγκροτημένη καὶ συνολικὴ ποὺ γράφτηκεν ὡς τὰ τώρα γι' αὐτόν, περικοπὴ ριγμένη στὸ χαρτί σὲ στιγμὴ εὐφορίας τοῦ ζωϊσμοῦ του, σὲ ὥρα ποὺ τὸ ἔκκρεμὸς τοῦ πνεύματός του βρισκόνταν πάνω ἀπὸ τὸν ὄργασμὸ τῶν γνήσιων ζωπύρων του: «Τί δυνατὴ φυλὴ εἶναι ἡ ἑλληνικὴ καὶ τί διαφορετικὰ προτερήματα, τί διαφορετικὰ χαρακτηριστικὰ ἔχει!... Οἱ διψασμένοι, οἱ τρελλοὶ Ἕλληνες, οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ἄνθρωποι-θεοὶ γιὰτὶ κατέβασαν τοὺς θεοὺς στὴ γῆ καὶ τοὺς ἔκαμαν ὁμοίους μὲ τὸν ἑαυτὸ τους...

Μπορεῖ νὰ τὸν εἶπαν τρελλὸ ἐκεῖνον ποὺ τὸ ἔγραψε (τὸν Π. Γιαννόπουλο). Κι' ὅμως εἶναι πιὸ σωστός καὶ πιὸ γνωστικός ἀπὸ κάθε Ἕλληνα σημερινό. Ἡ φρονιμάδα εἶναι τῶν πολλῶν, αὐτὴ μᾶς ἔφαγε καὶ μᾶς τρώει. Τὴν «τρέλλα» θέλω, αὐτὴ μᾶς καθαρίζει ἀπὸ τὰ τρεῖς βαριὰ καὶ βρώμια κατακαθίσματα ποὺ ἀφίνει μέσα μου περνώντας ἡ συγκαιρινή, ταπεινωμένη ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ μὲ φαρμακώνει. Ἡ τρέλλα ἔχει μάτια καὶ βλέπει. Ἡ φρονιμάδα εἶναι τύφλα. Τρελλοὶ ἦταν οἱ προφῆτες καὶ γνωστικὰ τὰ ξεπεσμένα πλήθη». Καὶ παρακάτω: «Θέλω νὰ εἶμαι ὠραῖο δεῖγμα ἀνθρώπου Ἕλληνας. Νά, σκοπὸς μιᾶς ζωῆς»—θέλει νὰ εἶναι ὠραῖο δεῖγμα. Γιατί νὰ μὴν εἶναι; Εἶχε ὅλες τίς ἱκανότητες καὶ πρὸ πάντων τὴν «τρέλλα» τῶν Ἑλλήνων καὶ θὰ ὀψώνονταν ἕνα ἀπ' τὰ ὠραιότερα δειγμάτων πλείριας ζωϊκῆς ὀλοκλήρωσης ἀνθρώπου, ἂν τὰ σαγηνευτικὰ γνεψίματα τῆς Δυτικῆς Κίρκης δὲν τὸν ἔσερναν κοντὰ της τόσο συχνά. Τότε θὰ ἔνοιωθε ὅτι τὰ ἐλαττώματα τῆς συγκαιρινῆς, ταπεινωμένης ἑλληνικῆς ζωῆς χρωστιοῦνται στὴν ἴδιαν αὐτὴ «τρέλλα» ποὺ λαχταροῦσε.

Ὁ πανάρχαιος καὶ πάντα νέος ζωϊσμός

μας δὲν ἄφισε ποτὲ νὰ κυριαρχήσει μέσα στὸν Ἕλληνα μιὰ μονόπλευρὴ ἀντίληψη ζωῆς ποὺ θὰ ξεχώριζε τὰ προτερήματα, κρατώντας τα στὴν ὑπηρεσία της καὶ θὰ ἀπόδιωχνε τὰ ἐλαττώματα. Γιατί ξέρει καλά πῶς μέσα στὴ χοάνη τῆς ἀνθρώπινης ὄντοτητας συνυπάρχουν σὲ διαρκὴ βρασμὸ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ θάναϊ συντελεστικὰ στὸ θάμα τῆς ζωῆς. Σὲ προτερήματα καὶ ἐλαττώματα ξεχωρίζονται οἱ ὕλικές καὶ ψυχοπνευματικὲς ἐνέργειες ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ θὰ ρίξει ἀπάνω τους κάποια ἀντίληψη ζωῆς βασισμένη σὲ μονομέρεια. Πῶς θὰ κρίνει κανεὶς πιὸ εἶναι καλὸ καὶ πιὸ κακό, ὠφέλιμο ἢ βλαβερό, καὶ σὲ τί; Στὸ ἄτομο ἢ στὴν ὀλότητα: Τὸ ἐνστιχτο κυριαρχίας δὲν συγκρούεται ἀκατάπαυτα μὲ τὴν κοινωνικὴ ἐπιταγή; Πῶς εἶναι βολετὸς ὁ ἄρμονισμὸς τους χωρὶς ἐλάττωσιν τῆς δυναμικότητάς των ἢ τὸν περιορισμὸ, μέχρις ἀποπνιγμοῦ, τῆς μιᾶς ἢ ἄλλης, συνυφασμένης μὲ τὴ ζωϊκὴ ὄντοτητα, ἀνάγκης;

Στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ὁ ἑλληνικὸς ζωϊσμός ἀπαντᾷ ἐπιγραμματικά. Κάθε τί ποὺ ὑπάρχει μέσα στὸν ἄνθρωπο εἶναι, φυσικὰ καὶ ψυχοπνευματικά, ἀναγκαῖο γιὰ τὸ θαυμάσιον ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Χωρὶς τίποτε ν' ἀπορρίξω προσπαθῶ ν' ἄρμονίσω τὰ ἐναντία γιὰ νὰ ὀλοκληρωθῶ. Καὶ γιὰ νὰ τὸ πετύχω χρειάζομαι ψυχοπνευματικὴ σπονδύλωση καθολικῆς μορφῆς, δίχως μονομέρειες. Ἐνας τέτοιος μόνον καθολικὸς ἄρμονισμὸς μὲ ἱκανοποιεῖ σὰν ὀλοκληρὸν ἄνθρωπο καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἀνεμπόδιστη εἰσροὴ στὸν ἑαυτὸ μου τῆς παγκόσμιας ψυχῆς ποὺ ἔτσι ἐνανθρωπίζεται, ἐνῶ ἐγὼ σύγκαιρα πλαταίνομαι ἐσωτερικά. Ὁ καθολικὸς ἄρμονισμὸς εἶναι ἡ ἀβίαστη σύνθεση ὄλων τῶν ζωπύρων μου. Ἡ ἀδυναμία νὰ φτάσω ὡς τὸν ἄρμονισμὸ αὐτόν, γιὰτὶ διάφορες ἐπιταγές, μ' ἐμποδίζουν, ταξινομώντας τίς ἐνδόμυχες παρορμήσεις μου σὲ καλές καὶ κακές, θάχει ὀλέθριες συνέπειες. Ἡ τέχνη τῆς ζωῆς, ποὺ μοναδικὸ σκοπὸ της πρέπει νάχει τὸ συναρμονισμὸ, τὴν πηγαία σύνθεση τῶν ζωπύρων τοῦ ἀτόμου σὲ συνάρτηση μὲ τὴν ὀμάδα ποὺ συζηεῖ, τὴν καθολικὴ, δηλαδή, ἰσορροπία, ἂν δὲν τὸν πετύχει, τότε τὸ γλύστρημα σὲ ἀντιζωϊκὲς καταστάσεις, μὲ τὴν ὑπερτροφία κάποιων ζωπύρων καὶ τὴν ἀτονία ἢ διαστροφή τῶν ἄλλων, δὲν θὰ τ' ἀποφύγει. Σὲ τέτοιες θλιβερὲς καταστάσεις τὸ προτερῆμα γίνεται ἀδιόρατα ἐλάττωμα καὶ ἀντίστροφα. Τ' ἀνεπάντεχα πετάγματα τῶν Ἑλλήνων σὲ ὕψη καὶ τὸ κύλισμα στὰ βάραιρα ποὺ συχνά τὰ διαδέχεται, ἡ θεσπέσια «τρέλλα» ποὺ ὁ Δραγούμης λαχταροῦσε, ἔτσι μόνον ἐξηγοῦνται. Οἱ Ἕλληνες διψοῦν ἰσορροπὴ ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἐλεύθερου ἑαυτοῦ των. Ἐπιδίωξη τρομερὰ δύσκολη κι' ἐπικίνδυνη, γιὰτὶ μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἄλλοτε σὲ κτηνωδία, ἄλλοτε σὲ ὑπερπνευματικὸν ὀμφαλοσκοπισμὸ καὶ ἄλ-

λοτε σὲ παραφροσύνη. Καὶ γι' αὐτὸ σὰν τὴν πετύχουν κερδίζουν τὸ ἀνώτατο ἔπαθλο τῆς Ζωῆς. Ὅποτε τὸ κατώρθωσαν, ἔφτασαν σὲ ἀσίμωτες, γι' ἄλλες φυλές, κορυφές. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ τὸ ἀντίκρουσμα τῆς ἀγωνίας μας δὲ μπορεῖ, οὔτε πρέπει, νὰ εἶναι ἐπιφανειακό. Χρειαζέται βύθισμα τῆς κριτικῆς ματιᾶς ὡς τὶς ρίζες τοῦ εἶναι μας. Κάτι ποὺ ἀκόμη δὲν συντελέστηκε ἀλλὰ πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ συντελεσθεῖ. Αὐτὰ ἐμπόδισαν τὸ Δραγοῦμη νὰ δώσει τελικὰ ἀπαντήσεις. Μᾶς πρόσφεραν ὅμως, κατὰ τὸν πλαστικότερο τρόπο, περιγραφή τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ χάους ποὺ μέσα του δέρνεται ὁ νεο-Ἕλληνας, γιατί βασανίζονταν κι ὁ ἴδιος ἀπ' αὐτό. Καὶ μετὰ τὴν δράση του προετοίμασε τὸ πρῶτο, μετὰ τὴν ἐπανάσταση, ξαναφούντωμα τῶν ἑλληνικῶν ζωπύρων ποὺ ἀπλώσε τὴ γῆ μας ὡς τ' ἄκρα σύνορά της. Ἄν ἡ φλόγα τῆς δάδας στὰ χέρια του ἐλαττώθηκε, εἶχεν ὅμως μεγαλειότερη διάρκεια καὶ φώτισε πλατύτερες ἐκτάσεις τοῦ Ζωϊσμοῦ μας.

Οἱ φλόγες αὐτὲς ποὺ ἀνάφτηκαν ξάφνου στὴ ληθαργισμένη γῆ μας πύρωσαν τὰ μυαλά, ξεσήκωσαν ἐνέργειες, ὥσπου ξέσπασε τὸ στρατιωτικὸ κίνημα τοῦ 1909. Ὁ Δραγοῦμης μετέχει ἀλλ' ὁ ἐσωτερικὸς διχασμὸς του τὸν κρατᾷ κάπως ξέμακρα. Ἐνας ἄλλος, μετὰ τὰ ἐξανθισμένα, ὄχι ὅμως ἀρμονικὰ συνθεμένα, ζώπυρά του, ὁ Ἐλευθ. Βενιζέλος ἀρπάζει τὸ δοιᾶκι τοῦ καραβιοῦ καὶ μετὰ τὸν πρίμον ἀνεμο ποὺ σήκωσαν οἱ φλόγες τὸ φέρνει, ἐπιδέξιος χειριστῆς, στὴν πλατεία τοῦ πεπρωμένου θάλασσα. Σ' αὐτὴ τὴν ἀνέλπιστη, μεγάλη εὐφορία τῶν ζωπύρων μας, ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς ξεχύνει τὸν πάμπλουτο λυρισμὸ του ἀποθανατίζοντας τὶς ἐξαίρετες στιγμές. Ἡ εὐφορία διαρκεῖ ὡς τὶς ἀρχές τοῦ Α' Παγκόσμιου Πολέμου, μὰ ἔρχεται ἡ ξαφνικὴ παγωνιά τοῦ διχασμοῦ νὰ κάψει τὴν πρῶτη ἀνθιση. Ἔτσι θὰ καοῦν, σὰν πρῶτες ἀνθίσεις, ἀπ' τὶς ξαφνικὰ παγωνιές, ὅλες οἱ ὑστερινὲς εὐφορίες τοῦ ζωϊσμοῦ μας, γιατί δὲν προφταίνουν νὰ δέσουν καρπὸ, νὰ συντεθοῦν. Μόνον ἡ γνώση τοῦ τρόπου τῆς σύνθεσής των θὰ μπορούσε νὰ τὶς κρατήσει ζεστὲς καὶ ἀπρόσβλητες.

Οἱ Φωτιστὲς μᾶς ἔδειξαν τὸν ὄργανισμὸ τῶν ζωπύρων, ἔκαναν πετυχημένες διαπιστώσεις τοῦ ἀτομικοῦ καὶ ἐθνικοῦ Ζωϊσμοῦ, ξύπνησαν ληθαργισμένες ἰκανότητες, δὲν ἔφτασαν ὅμως ἕως τὴ γνώση τῆς ἀνάγκης ποὺ ἐπιβάλλει τὴν ἰδιότυπη, μόνον σὲ μᾶς βολετή, σύνθεση τῶν ζωϊκῶν κινήτρων.

Στὸ στίβο μίαν νέα τώρα παρουσιάζεται φλόγα. Ὁ Κ. Σοκόλης μετὰ τὸ ἔργο του «Αὐτοκρατορία». Εἶναι σημαντικὴ κριτικὴ τῆς ἱστορίας μας ποὺ μελετᾷ φωτεινὰ καὶ μετὰ συνέπεια μίαν πλευρὰ τῆς Γιαννοπουλικῆς ἐποπτείας: τὴ Βυζαντινὴ ἀνε-

θνικὴ χριστιανικὴ ἰδέα.

Φωτίζει ἓνα τεράστιο σφάλμα τῶν Ἑλλήνων ποὺ τὸ προκάλεσαν ἡ Δυτικὴ ὑπόδειξη, κινήμενη ἀπὸ τὶς ἴδιες προθέσεις καὶ ἐπιδιώξεις τῶν Σταυροφοριῶν ποὺ καταβαράθρωσαν τὴν Ἑλληνικὴ Αὐτοκρατορία. Ἐρχεται ν' ἀντικρούσει ὀργισμένα τὴν ἰδέαν τῶν Ἐθνικοτήτων, τόσο δοξολογημένη ἀπ' τοὺς προηγούμενους τοῦ Φωτιστῆς. Θερμαίνει ξανά μετὰ ἀδρά ἐπιχειρήματα τὴ μεγάλη Ἰδέαν τοῦ Βυζαντινισμοῦ ποὺ βασιζόνταν στὸν ἐκπολιτισμὸ τῶν φυλῶν—μελῶν τῆς Αὐτοκρατορίας, μετὰ τὴν εἰρηνικὴ ἐπιβολὴ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρχαιοελληνικῆς καλλιέργειας, χωρὶς νὰ ἐπιδιώξει ποτὲ ἀφομοίωση ἢ διαστρέβλωση τῶν φυλετικῶν ἰδιοτήτων ποὺ ξεχώριζαν τὶς φυλές αὐτὲς τὴ μίαν ἀπ' τὴν ἄλλη. Τὸ σμίξιμο τῶσων διαφορετικῶν φυλῶν καὶ ἡ εἰρηνικὴ (:) συμβίωσή τους κάτω ἀπ' τὴν ὁμόφωνα παραδεκτὴ κοινὴ πίστη, στάθηκε τὸ μέγα κατόρθωμα τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ Δυτικὴ ἰδέαν τῶν ἐθνικοτήτων, ἐπιδέξια εἰσδύοντας μετὰ τὴ βοήθεια τῶν φραγκομαθημένων ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἐπανάσταση προκάλεσε τὴ διάσπαση τῆς ἐνότητος τῶν ὑπόδουλων στὴν Ὀθωμανικὴ δεσποτεία, Ρωμηῶν, κι ἔφερε, πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Δυτικῶν, τὸ χωρισμὸ κάθε φυλῆς σὲ ἰδιαίτερη ἐθνότητα. Τὸ παράδειγμα πρῶτοι ἔδωσαν οἱ Ρωμηοὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδας ποὺ, παραναώντας τὸ ἐγεργήριο κήρυγμα τοῦ Ρήγα Φεραίου καὶ τὶς πρῶτες κοινὲς τῶν Βαλκανικῶν λαῶν ἐπαναστατικὰς, κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, προσπάθειες, χαρακτήρισαν τὸ μεγάλο Σηκωμὸ ὑπόθεση καθαρὰ νεοελληνικὴ.

Οἱ ἄλλες φυλές περιορίστηκαν τότε, κάθε μίαν στὴ δική τους ἐθνικὴ περιοχὴ κι' ἀρχισε τὴν προσπάθειαν συνειδητοποίησης τῶν δυνατοτήτων της, σύμφωνα μετὰ τὸ ἑλληνικὸ παράδειγμα, ὀλέθριο γιὰ ὅλους τοὺς λαοὺς ποὺ ἀποτελοῦσαν πρὶν τὴν ἐνωμένη καὶ πανίσχυρη, ἀν καὶ στὸν κοινὸν ἀγῶνα δὲ λύνονταν ἢ συνοχὴ τους, Ρωμισοσύνη. Ἄν ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἐνοιωθε τοὺς κάθε λογῆς δεσμοὺς ποὺ εἶχε κι' ἔχει μετὰ τὴν Ἀνατολή, καὶ φυλάγονταν ἀπ' τὴ Δυτικὴ διαλυτικὴ ἐπιρροή, δὲ θάρχονταν ἢ καταστρεπτικὴ διάσπαση τῶν λαῶν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ἀναβίωση τῆς Βυζαντινῆς Κοινοπολιτείας μετὰ τὴ Χριστιανικὴ πίστη σὰ συνεκτικὸν δεσμὸν, ὄχι μόνον μεγάλη δύναμη καὶ ἰσχυρὸ θάχε ἀγνάντια στὴ Δυτικὴ βουλιμία, ἀλλὰ, καὶ ὁ ἑλληνισμὸς θὰ εὑρίσκε ξανά ἓνα πλατύτατο πεδίο δράσης καὶ ἐξάνθησης. Ἴσως ὅμως καὶ τώρα θὰ ἦταν ἀκόμη δυνατὴ ἡ δημιουργία Βαλκανικῆς Κοινοπολιτείας, κάτω ἀπ' τὸ ἔμβλημα τῆς Ἀδελφότητος ποὺ μετὰ τὴν λαχτάραν ὑψώνει καὶ ἡ Δύση σήμερα γιὰ νὰ σωθεῖ. Αὐτὸς εἶναι ὁ πυρήνας τῆς Σοκολικῆς κριτικῆς.

Καὶ εἶναι ἡ ἐπικύρωση, μὲ ἀδρά, ἀλήθεια, ἐπιχειρήματα, τῆς Γιαννοπουλικῆς ἔξαρχης, πού δοξολογεῖ, σάν ἓνα μέγα σταθμὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν αὐτοκρατορία. Ἀλλὰ δὲν ἀντέχει στὸ βαθύτερον ἔλεγχον πού θὰ πηγαινέε ὡς τῆς ρίζης τοῦ Ἑλληνικοῦ Ζωϊσμοῦ, ἐπιζητώντας τὴν πηγαία ἀνασύνθεσίν του.

Οἱ Ἕλληνες, σὲ μιὰ στιγμή πηγαίου καὶ γνήσιου ἀρμονισμοῦ τῶν ζώπων τους, κατάστασιν πολὺ σπάνια γιὰ τῆς δυσκολίας πού παρουσιάζει καὶ ἀκατανόητη στὸς ἄλλους λαοὺς τοῦ πλανῆτη, πρόσφεραν στὴ Ζωὴ τὸ θάμα τῆς ἀρχαίας καλλιέργειας. Σάν λύθηκεν, γιὰ τὸ ἀναγκαῖο ξεκούρασμα ἀπ' τὸν τεράστιον μόχτον, ὁ ἀρμονισμὸς αὐτός, οἱ Ἕλληνες ὑψώνοντας τὰ ἐπιτεύγματά του κάθισαν στὴ σκιά του, ἔως ὅτου ὁ Ἀλέξαντρος ἀρχισέε νὰ τὰ περιφέρει στὸν τότε γνωστὸ Κόσμον σάν τῆς ἱερώτερες καὶ ἐξυψωτικώτερες, γιὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐντολές.

Ἡ γοητεία πού κόμιζε στὸς διάφορους λαοὺς στάθηκεν ἀξεπέραστη. Ἡ Σημιτικὴ θεώρησιν τῆς ζωῆς, τόσο πολεμημένη ἀπ' τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὕστατου πραγματικοῦ Ἑλληνα, Χριστοῦ, φωλιασμένη κρυφὰ μέσα στὸ Ἀνατολίτικον, ὅπως διαμορφώθηκε, Χριστιανικὸ δόγμα, ἀν καὶ προσπάθησε, μὲ ἀγρία σκληρότητα, νὰ σβύσει αὐτὴ τὴν γοητεία, δὲν τὸ κατόρθωσε. Οἱ Ἕλληνες δημιουργοὶ τῆς κουρασμένης δὲν τὴν βοήθησαν τὴν ὥρην τοῦ κατατρεγμοῦ τῆς. Ἦσαν ἡσυχιοὶ γιὰ τὴν δύναμίν τῆς. Θάβρισκεν ἀπειροὺς γοητευμένους, ἀπ' τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν τέλειαν ζωντανίαν τῆς, ἀλλόφυλους νὰ τὴν ὑπερασπιστοῦν. Ξαπλώθηκαν λοιπὸν τότε κάτω ἀπ' τὴν ἀσπίδα τῆς Ὁρθοδοξίας πού τοὺς κρατοῦσεν ἀθέατους κι' ἀναπαύτηκαν γιὰ χίλια χρόνια. Σιγὰ-σιγὰ ἡ ἀκατάλυτη γοητεία ἔσμιξε φιλικὰ μὲ τὴν Σημιτικὴν ἐντολήν. Κάποτε τὴν γλύκαινε κι' ἄλλοτε πάλιν ὑποχωροῦσε ἀπέναντί τῆς γιὰ ν' ἀποφύγει τὴν βάρβαρην ὁρμὴν τῆς. Κι' αὐτὴ ἡ ἀλλόκοτη συντροφιά διατήρησε τὴν χιλιόχρονην αὐτοκρατορίαν. Τί ἀφάνταστη δύναμιν γοητείας! Μὰ τὸ μακρὸν ξεκούρασμα θησαύρισε στὸ Ἑλληνικὸν εἶναι καινούργιες δυνάμεις. Μιὰ νέα ὁρμὴ ξυπνάει μέσα του τὰ ζώικα κίνητρα πού ἀπαιτοῦν καινούργιον ἀρμονισμὸν. Τὸ ξύπνημα δὲν ἔρχεται ἀπ' τὴν Δύση μὲ τὰ τόσο διαφορετικὰ ζώπυρα. Στὸν αἰῶνα τῶν Κομνηνῶν, μὲ τὴν ῥοδαυγὴν κάποιας καινούργιας ἀνθίσεως, ἡ Δύση μ' ἐκθαμβοῦ μάτι καὶ φθόνον παρακολουθοῦσε τὸν πνευματικὸν ὄργανισμὸν τῆς Βασιλεύουσας. Σάν ἦρθε σὲ ἡλικίαν κι' ἔφαγε τὴν αὐτοκρατορίαν βάλθηκε ν' ἀκούσει προσεχτικὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἰδιότυπου Ἑλληνικοῦ Ζωϊκοῦ ἀρμονισμοῦ, γοητεύτηκε καὶ προσπάθησε νὰ κάνει κάτι παρόμοιον κι' ἐκεῖνη. Μὰ δὲν τὸ κατόρθωσε. Ἡ μακρόχρονη ξεκούρασιν ἔστησε ξανά

τοὺς Ἕλληνες ὀρθοῦς. Ἀποζητοῦσαν τώρα ἓνα καινούργιον ἀρμονισμὸν. Ἡ ἀρχαία γοητεία, θαυμαστὴ γιὰ τοὺς ἀλλόφυλους, εἶχε γίνει βαρετὴ πιά στὸς νέους Ἕλληνες, ξένη καὶ ὑποπτη. Τὰ ξυπνημένα ζώπυρά τους μὲ τὴν νέα ὁρμὴν ἔνοιωθαν ἱκανὰ νὰ δώσουν τὸν καινούργιον ἀρμονισμὸν. Τὰ ἀρχαῖα καλοῦπια εἶχαν πιά παλιώσει ἀπ' τὴν μακραίωνη χρῆσιν. Κάτι πού δὲν κατάλαβε ὁ μέγας νοῦς τοῦ Γεμιστοῦ. Μέσα στὸ Βυζάντιον ἡ νέα δημιουργία δὲν ἦταν βολετὴ. Τὸ ἀνακάτωμα μὲ τῆς ἄλλες φυλὰς τῆς Βυζαντινῆς πανσπερμίας δημιουργοῦσε σύγχυσιν στὸν Ἑλληνικὸν ἑαυτὸν. Φοβόντουσαν τῶν Φράγκων τὴν ἐξοντωτικὴν Δεσποτεία. Καὶ πῆγαν στὴν Ὀθωμανικὴν, μὲ κάποια βεβαιότητα πὺς θάχαν πνευματικὴν ἔλευθερίαν. Βγήκεν ἀληθινὴ. Ἡ Ἰδέα τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνότητος γεννήθηκε στὴ σκλαβιά. Ὁ μέγας Σηκιωμὸς εἶναι ἔργο τῆς κυρίως Ἑλλάδας καὶ τῶν νησιῶν. Τὸ Κλέφτικο καὶ τὸ Ἀρματωλικὸ πού κράτησαν ἔφτα χρόνια πόλεμον καὶ νίκησαν, ἔδω ἀνθισαν. Καὶ τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου ἔφαγαν τῆς Ἀρμάδες. Ὁ Ρήγας, Ρωμηὸς τῆς Ἑλλάδας, παρακινώντας τοὺς Βαλκάνιους νὰ σηκωθοῦν ἔβλεπε λευτερωμένη τὴν Πόλιν μ' Ἑλληνας αὐτοκράτορας. Οἱ Βαλκάνιοι, ὁμόθησοι καὶ ἀδερφοὶ! δὲν κουνήθηκαν διόλου. Οἱ Ἕλληνες τῆς Δύσεως, μὲ πρῶτον τὸν Κοραῆν, δὲν ἐγκρίναν, σάν πρόωρον, τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐνας «τρελλὸς» Ἑλληνας, ἱερέας καὶ πολεμιστὴς σάν τὸν Αἰσχύλον, ὁ Παπαφλέσσας, μὲ ἀλήθειες καὶ ψευτεῖες φούντωσε τὴν ἐλευθερώτρα φλόγα. Οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε πάλιν νὰ μαζευτοῦν καὶ νὰ ὀχυρωθοῦν, λεύτεροι, στὸν ἑαυτὸν τους γιὰ νὰ δημιουργήσουν ξανά τὸν καινούργιον, Ἰδιότυπον, μόνον ἀπ' αὐτοὺς κατορθωτό, Ζωϊκὸν ἀρμονισμὸν.

Μάης 1919, ἡ Ἑλλάδα, μὲ ἐξανθισμένα τὰ ζώπυρά τῆς, εἶναι ἡ χώρα τῶν πέντε θαλασσῶν κι' ἔχει πάρει κατοχὴν τῆς Ἀνατολίτισσας γῆς μας. Τὰ σύνορά μας βρίσκονται στὸν Αἴμον, στὴν Πόλιν καὶ στὸ Μαϊάνδρο. Κυκλοφορεῖ τότε, μὲ πένθιμον στὸ ξώφυλλον περιθώριον, τὸ «Δελτίον», περιοδικὴ ἐκδόσιν πού εἶχε σκοπὸν νὰ ρίξει πηγαῖον φῶς πάνω στὸ δημιουργημένο, ἀπ' τῆς διαφορῆς ἐποπτείας, χάος. Δὲ θὰ κριθεῖ ἔδω, ἀν ἡ ἐποπτεία πού παρουσίασε καὶ οἱ κατευθύνσεις πού θέλησε νὰ χάριξει, ἦταν σωστῆς. Θὰ δεῖξω μόνον ἐκεῖνον πού δίδασκε. Στὰ τέσσαρα φύλλα του, πού κυκλοφόρησαν κατὰ τὴν θριαμβικὴν ἐκείνην τοῦ Ἑλληνισμοῦ στιγμήν, ζητοῦσε, μὲ κραυγὴς ἀπόγνωσης, τὴν σύστασιν Πνευματικῆς Ἔστιος πού θὰ καθώριζε τὰ βασικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνα καὶ θὰ ὑπόδειχνε τὸν καταλληλότερον (πηγαῖον καὶ γηγενῆ) τρόπον ἀνασύνθεσης τῆς Νεοελληνικῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ὀντότητας. Χωρὶς τὴν σύνθεσιν αὐτὴν τῶν βασί-

κῶν μας στοιχείων, κινδυνεύουμε, ἔλεγε, νὰ δοῦμε, ὅσα ἕως τῆ μεγάλης ἐκείνης στιγμῆ ἔχουν συντελεσθεῖ, σωριασμένα ἀπὸ ἀνεπανόρθωτον ὄλεθρο. Κυριώτερος σκοπὸς τῆς Ἔστις εἶναι νὰ βοηθήσει στὸ συνειδητὸ καθάρισμα τῆς σκουριάς ποῦ ἡ Δυτικὴ ἀντίληψη ζωῆς, ἀντίθετη στὴ δική μας, ἀπλώσε στὰ ζώπυρά μας νὰ τ' ἀφανίσει.

Σὲ μιὰ σύντομη, σχετικὰ μὲ τὴν εὐρύτητα ποῦχε τὸ θέμα, ἐπιπτία τῶν σημαντικώτερων ἐκδηλώσεων ζωῆς, ὅπως εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς ὑπόστασης, ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς, γεωοικονομική, ἠθική, πνευματικὴ καὶ πολιτικὴ, πλευρὲς ἐξετασμένες σὲ σύντομες ἀλλὰ περιεκτικὲς μελέτες πάνω στὰ Γράμματα καὶ στὴν Τέχνη μας, στὸ ἀντίκρουσμα τῆς Φύσης, στὴν Ἐπιστήμη, στὸ Ἐμπόριο καὶ στὴ Βιομηχανία, στὴ φυσιολογία τῆς Γυναίκας καὶ τὴ θέση της μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο, προσπαθεῖ νὰ δείξει τὴν ἀμέσῃ ἀνάγκη ν' ἀποκτήσουν οἱ Ἕλληνες καθαρὴ γνῶση τῶν ζωϊκῶν στοιχείων καὶ τῶν δυνατοτήτων τους, γιὰ νὰ προχωρήσουν ὕστερα στὴ σύνθεση τοῦ Ἑλληνικοῦ ἑαυτοῦ των. Ἄν δὲ γίνονταν ἔγκαιρα κατανοητὴ ἡ ἀνάγκη συνειδητοποίησης τῶν ἐπιταγῶν, ποῦ διατυπώνονται ἐπιτακτικὰ ἀπ' τὴ ζωϊκὴ, πνευματικὴ καὶ ἱστορικὴ ὑπόστασή μας, θεωροῦσε βέβαιο τὸν ἐρχομὸ τοῦ ὄλεθρου.

Ἡ πνευματικὴ ἔστις θὰ μόρφωνε μιὰ ομάδα Ὁδηγητῶν ποῦ, σκορπισμένοι μέσα στὴν Ἑλλάδα, θὰ βοηθοῦσαν τὸ λαὸ νὰ πάρει πλείρια συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του σὲ κριτικὴ ἀντιπαραβολὴ μὲ τὶς Δυτικὲς ἀντιλήψεις ζωῆς καὶ ὕστερα νὰ φτάσει ὡς τὴ σύνθεση τοῦ Ἑλληνικοῦ του ἐγώ. Καὶ αὐτά, ὄχι μὲ ἀφηρημένες, κούφιας καὶ μεγαλόφωνες ρητορείες ἀλλὰ σιγαλοδιδάχτη, γιὰ νὰ καταστῆ βίωμα, μὲ μαθηματικὴ σχεδὸν ἀπόδειξη τῶν ζωϊκῶν μας ἐπιταγῶν, ἐκμαίευση.

Ἐπρεπε νὰ μάθουν οἱ Ἕλληνες καὶ ἡ γνῶση αὐτὴ νὰ γίνῃ αἷμα τους, ὅπως τὸν καιρὸ τῆς σκλαβιάς ποῦ σύνθεταν πηγαῖα τὰ ζώπυρά τους, τὴ φυσιολογία τους, τὶς δικές τους πανάρχαια καθωρισμένες, πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς «φόρμουλες» ποῦ εἶναι τὸ φυσικὸ καὶ αὐθόρμητο ἐξάνθισμα τῶν ἰδιοτήτων τους καὶ νὰ σηνειδητοποιήσουν τοὺς κίνδυνους ποῦ περικλείνει ἡ ἐπιτακτικὴ γι' αὐτοὺς — ἂν θέλουν νὰ ζήσουν ξανά σὰν Ἕλληνες — ἐπιδίωξη ζωϊκῆς ἰσοροπίας.

-Κι' αὐτά, ὄχι μόνο γενικὰ ἀλλὰ λεπτομερικὰ καὶ ἐφαρμοσμένα σὲ κάθε μικροζήτημα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Κάθε τὸ δογματικὸ δὲν ἔχει θέση στὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων. Χρειάζεται λεπτὸς καὶ ἐπιδέξιος χειρισμὸς τοῦ ἀτομικοῦ των, μεγάλο δικό τους προνόμιο, ποῦ ἡ συνειδητὴ του χρησιμοποίησις θὰ τὸ κάνει θε-

μέλιο γνήσιας ζωῆς. Θέλοντας νὰ στερήσει ἀπ' τοὺς Φραγκομαθημένους τὸ πρόχειρο ψεγάδι, ὅτι ἀποζητᾷ τὸ γυρισμὸ τῶν Ἑλλήνων σὲ περασμένες ἐποχές, ἀρχαιοελληνικὴ ἢ Βυζαντινὴ, κάτι τὸ ἀκατανόητο καὶ γελοῖο, ποῦ μὲ πονηριὰ κολλᾷνε πάντα, τόσο πρόθυμα, σ' ὅποιους προσπαθοῦνε νὰ ξαναστήσουν τὸν Ἕλληνα ὀρθὸ καὶ πλείριο, τὸ «Δελτίο» τόνιζε, μὲ κεφαλαῖα ψηφία, καθαρὰ καὶ ξάστερα, τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς σύνθεσης τῶν στοιχείων — ζωπύρων μας σὲ νέα μορφή. Τὰ θαυμαστὰ παρελθόντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ θὰ μᾶς χρησίμευαν γιὰ ξεδιάλεγμα, χωρὶς τὸ φόβο νὰ λαθέψουμε, τῶν ζωπύρων μας, καὶ τίποτε περισσότερο. Ἴσως ἀκόμη θὲ νάταν μιὰ ὑπόδειξη τῆς πανάρχαιας Ἑλληνικῆς μεθόδου ποῦ οἱ διάφοροι πολιτισμοὶ μας σύνθεταν τὰ ζωϊκὰ στοιχεία. Ἀρνιόνταν ὁμως, ρητὰ, ἐπιστροφὴ σὲ περασμένα καλοῦπια ἢ μίμησή τους. Ἡ ἐλεύθερη σύνθεση τῶν ζωπύρων δὲν ἦταν δυνατόν νὰ μὴ φτάσει στὴ δημιουργία καινούργιας σύνθεσης μὲ νέα μορφή. Θᾶπρεπε ὁ συντάκτης τοῦ «Δελτίου» νὰ μὴ ἔχει κἀν ἰδέα τοῦ Ἑλληνικοῦ «γίνεσθαι», ποῦ εἶναι ἡ ἀξεκούραστη πορεία πρὸς τὸ νέο, μὲ τόσην τρελλὴ ἐπιθυμία γι' αὐτὸ ὥστε συχνὰ νὰ κάνει παράτολμα πηδήματα, γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὸν ἀντιελληνικώτατο Μιστριωτισμὸ τῆς ἐπιστροφῆς στὴν ἀρχαία μορφή ἢ τὸν ὁμοιο τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ μας Βυζαντινισμοῦ. Μέσα στὸ δικό μας ἐργαστήρι, ποῦ εἶναι ἡ Ἑλλάδα, παραμερίζοντας ὅλες τὶς θαυμαστὲς ἢ ἀποτυχημένες δημιουργίες, θὰ συνθέσουμε, μὲ τὰ ἴδια ὕλικά καὶ τὴν ἴδια τεχνικὴ, καινούργιο δημιούργημα. Αὐτὸ τὸ καινούργιο εἶδος, τόνιζε, δὲν ἦταν, οὔτε μποροῦσε νὰ εἶναι, ἐκεῖνο ποῦ νόμιζαν σὰν πρότυπο οἱ Δυτικότεροι. Τὸ πρότυπό τους εἶναι καμωμένο μὲ διαφορετικὰ, ἀπ' τὰ Ἑλληνικά, ὕλικά, καὶ ἡ τεχνικὴ του ἀπαράδεκτη. Ἡ νέα σύνθεση τῶν ζωπύρων μας πρέπει νὰ εἶναι ἰδιότυπη καὶ μόνο σὲ μᾶς βολετὴ.

Αὐτὰ τότε κήρυξε τὸ «Δελτίο», ἀλλὰ τὸ πνευματικὸ «Κυρίαρχο χάος», ὅπως ἀποκαλοῦσε τὴν ψυχοπνευματικὴ τῶν Ἑλλήνων κατάσταση κάτω ἀπ' τὴ Δυτικὴν ἐπίδραση, νίκησε. Ἡ καθοδηγητικὴ «Ἔστις» δὲν ἔγινε. Ἡ ἀγνοία τῶν στοιχείων μας ἐπαλήθευσε, μὲ τὴν τεράστια Μικρασιατικὴ καταστροφή, τὴν προφητεία. Καὶ οἱ Ἕλληνες ξαναγύρισαν μὲ κουρασμένα τὰ ζώπυρά τους στὴ Δυτικὴ πνευματικὴ σκλαβιά ποῦ μὲ ἀξιεπαινη προθυμία ἄρχισε νὰ σωριάζει μέσα τους σκουριὲς ἀφανισμοῦ.

Εἴμαστε πιά μέσα στὸν ἀνεπάντεχο γιὰ τοὺς «ἀγνοοῦντες» ὄλεθρο. Στὰ βουρκωμένα, ἀπ' τὴ βαριά συφορὰ ἀκρογιάλια μας, ξεβράζονται σὲ παράφορη ἀγωνία, τὰ κυνηγημένα Ἰωνικὰ κοπάδια.

Ὁ Κοινοβουλευτισμὸς, Δυτικὸ κατα-

στημα ἀνίκανο, γιατί εἶναι ἀπροσάρμοστο στὴν ἑλληνικὴ γῆ καὶ τοὺς κατοίκους της, νὰ κυβερνήσει τὴ χώρα. Μιὰ ομάδα τότε, θρεμμένη ἀπ' τὶς γνησιώτερες νεοελληνικὲς πηγές, μὲ ὄργανά της τὸ ἐβδομαδιαῖο φύλλο «Κοινότης», πέφτει στὸν ἀναταραγμένον ἀπ' τὴν ἀγωνία, ἑλληνικὸν χώρον καὶ ἀπαιτεῖ, μὲ σοφὰ μελετημένα καὶ ἀδρά ἐπιχειρήματα, τὴν ἀντικατάσταση τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ μὲ τὴν Κ ο ι ν ο τ ι κ ῆ Πολιτείαν, Ἡ καινούργια αὐτὴ διαφωτιστικὴ ἐξόρμησις, στὸν ἐκτεταμένον ἔθνικόν τομέα τῆς διακυβέρνησης τοῦ τόπου, ἔρχεται σὰν ἓνα εἶδος συνέχεια τοῦ «Δελτίου» καὶ ὁλοκλήρωσις τῶν γενικῶν ἀποψέων ποὺ διακήρυξε λίγα χρόνια πρὶν στὴν ομάδα μετέχει μ' ἐνθουσιασμό κι' ὁ ἐκδότης τοῦ «Δελτίου».

Ἡ Κοινοτικὴ ομάδα ὑποστήριξε: Γιὰ νὰ μπορέσει ὁ Ἕλληνας νὰ ξαναβρεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ ν' ἀντιδράσει καρποφόρα στὴ Δυτικὴ πνευματικὴ βία, ποὺ ἐξουθενώνει τὰ ζώπυρά του, πρέπει νὰ κερδίσει τὴ δυνατότητα νὰ ξαναπάρει ὑπεύθυνα στὰ χέρια του τὴ διακυβέρνηση τοῦ ἑαυτοῦ του μέσα στὴ μικρὴν ομάδα τῶν κατοίκων ἑνὸς χωριοῦ ἢ τῆς μεγάλης μιᾶς πόλης. Τὸ ὄργανο ποὺ θὰ τοῦ δώσει αὐτὴ τὴν εὐχέρεια εἶναι ἡ Κοινότητά του. Ἡ, δίχως καμμιά Κρατικὴ ἐπέμβαση, αὐτοδιοικουμένη Κοινότης ποὺ οἱ ἄρχοντές της ἐκλέγονται ἀπ' τὴ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν κατοίκων, ὅπως γίνονταν ἀπ' τὸν καιρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δήμου, χιλιόχρονα πρὶν, καὶ κάτω ἀπ' τὴν ὀθωμανικὴν Δεσποτείαν καὶ γίνεται ἀκόμη στὸν Ἑλληνισμό τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ὁ Ἕλληνας δὲν μπορεῖ καὶ δὲν πρέπει ν' ἀπογυμνώνεται ἀπ' τὴν εὐθύνη τῆς διακυβέρνησης τοῦ τόπου του. Εἶχε συνηθίσει, ἀπ' τὰ πανάρχαια χρόνια, νὰ βουλευέται καὶ ν' ἀποφασίζει μὲ τὴν ἐλεύθερη κρίση του, ἀποτελεσματικῶς, τῆς ἀπρόσκοπτης λειτουργίας τῶν ζώπυρων του, γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν ομάδα μέσα στὴν ὁποία ζεῖ σὰν ἀξιοσέβαστο καὶ ὑπολογιζόμενον ἄτομο. Μέσα στὴ στοιχειώδη, ντόπια πολιτικὴν αὐτὴν ὀργάνωσις, ποὺ εἶναι ἡ Κοινότης, βρίσκει τὴ δυνατότητα ἐξάνθισης τῶν ζώπυρων του καὶ συνειδητοποίησής τους. Ἐκεῖ καθένας θὰ μετρήσει τὸν ἀτομισμὸν του καθὼς θὰ βρεθεῖ κατέναντι τῶν ἄλλων ἀτομικότητων σὲ διαρκῆ προσπάθεια ὑποστήριξης τῶν δικῶν του καὶ τῶν ὁμαδικῶν συμφερόντων. Στὸ μικρὸν αὐτὸ στίβον τῆς ὁμαδικῆς συμβίωσης ἀτομικότητων, πολιτικῶν πρωτοκυττάρων τῆς γνήσιας Ἑλληνικῆς Κρατικῆς Ὄργάνωσις, τὸ ἄτομο κατέχει τὴ θέσιν ποὺ τοῦ ἀρμόζει. Μόνον ἐκεῖ εἶναι δυνατὴ ἡ σφυρηλάτησις τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἡ σύνθεσις του κατὰ τὸν πλεόν αὐθόρμητο, καὶ γι' αὐτὸ γνήσιον, τρόπον.

Ἡ χώρα μας μικρὴ σ' ἔκτασιν, μὲ λίγη

καὶ πετρώδικα γῆ, σὰν κυριώτερη πρώτη ὕλη εἶχε καὶ ἔχει τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι χαλεκεῖο ἀνθρώπων, ὅπως θὰ ἐπιμείνει νὰ τ' ἀποδείξει ἀργότερα, μέσα σ' ὀλόκληρη τὴν τριακονταετία ποὺ πέρασε, μὲ τὰ θεωρητικὰ, πάνω στὸν Κοινοτισμὸν καὶ τὶς θαυμάσιες δυνατότητές του γιὰ τὴν ἀνασύνθεσιν τῶν ζώπυρων μας, ἔργου του, τῆς «Μακεδονοσλαβικῆς Κοινότητος» τὰ «Ἀγροτικὰ» τὴν «Κοινοτικὴν Πολιτείαν» καὶ ἄλλα, ὁ ἐξαιρετικὸς ἀποκαλυπτικὸς τοῦ θαμμένου κάτω ἀπ' τὴν Δυτικὴν σκουριά, Κοινοτισμοῦ καὶ γι' αὐτὸ γνήσιος Φωτιστής, Κώστας Καραβίδας.

Μόλις εἶχε τελειώσει ὁ Μεγάλος Σηκωμός, μ' ἐπαθλοῦ γιὰ τὴν νίκην τῆς λευτεριάς μικροῦ κομματικοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Φραγκομαθημένων ἐπιβάλλει τὸ Κοινοβουλευτικὸν ξενικὸν σύστημα μὲ τὸν συγκεντρωτισμὸν του. Κόβει μὲ μιᾶς ἀπ' τὴν ρίζαν τοῦ τοῦ Κοινοτικοῦ μας συστήματος, καὶ, ἀπὸ ἄτομα, μεταβάλλει τοὺς Ἕλληνας σὲ μᾶζαν, ἀνίκανη νὰ βουλευέται, μὲ συνέπειες ποὺ θὰ γίνον ἀργότερα ὀδυνηρὰ αἰσθητὰ καὶ αἰώνια κατασχύνη γιὰ νὰ βαραίνει τοὺς ἀθλίους αὐτοὺς ἐπιδρομεῖς. Κανένα ἐλαφρυντικὸν δὲν ἔχουν νὰ προτάξουν γιὰ ὑπεράσπισίν τους. Ὁ Ι. Π. Κοκκώνης, στὰ 1828, δημοσιεύει στὸ Παρίσι, κοιτίδα τῶν ἐπιδρομῶν, τὸ «Περὶ Πολιτειῶν» σύγγραμμά του καὶ σὲ ἐκτεταμένον παράρτημά του μὲ τίτλον «Περὶ τοῦ ὁποῖου εἶδος Πολιτεύματος ἀρμόζει εἰς τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα» βροντοκράζει ὅτι «εἶναι ἀναγκασιότατον νὰ συνταχθῶσιν εἰς ὄλους τοὺς ἐλευθερωμένους τόπους τὰ Κοινὰ» ἀποδείχοντες τὴν πρότασίν του μὲ σοφώτατη ἐμπειρία.

Ποῖός ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀφιονισμένους νεκροθάφτες τῆς γῆς μας Δυτικότερους θὰ πρόσεχε τὰ λεγόμενα τοῦ γνήσιου στὴν κρίσιν Ἕλληνα Κοκκῶν; Αὐτὸς καὶ οἱ σύγχρονοί μας Κοινοτιστὲς ἔχουν πρόγονό τους τὸν Ἀθηναῖον Σόλωναν, θεμελιωτὴ τῆς πανάρχαιας Κοινοτικῆς παράδοσης, κάτι ἀνάξιο προσοχῆς γιὰ τοὺς χαύνους συννοθυλευτὰς Συνταγμάτων ποὺ πίσω τους κρυμμένοι μποροῦν νὰ σπιθοβολῶν τὴν ἔθνοκτόνα κουτοπονηρίαν τους «ἐπωφελῶς».

Ἡ τελικὴ φυσιογνωμία καθὲ ἀνθρώπινης κοινωνικῆς σύνθεσης χρωσιέται πάντοτε στὴν ἀλληλοπροσαρμογὴν τριῶν στοιχείων, τοῦ φυλετικοῦ, τοῦ πολιτιστικοῦ καὶ κυριώτατα τοῦ γεωοικονομικοῦ, λέει ὁ Καραβίδας. Ἡ πετυχημένη προσαρμογὴ τους στὰ τόσο ποικίλα καὶ διαφορικώτατα τοπεῖα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἔφερε στὴν διαμόρφωσιν εἰδικῶν, πανάρχαιων, στὴν Ἑλλάδα θεσμῶν, τῶν «Κοινοτικῶν», ποὺ ἔχουν τὸν τύπον τῆς ἀληθινῆς ἀξιολογικῆς (προσωπικῆς, ἀτομικῆς, καὶ ὄχι κληρονομικῆς) ἀριστοκρατικῆς Δημοκρατίας, καὶ ποὺ ἡ